

Victor Serge

Vad varje revolutionär bör veta om repressionen

Originalalets titel: *Ce que tout révolutionnaire doit savoir de la répression*
Svensk översättning: Bengt Andersson
Första upplagan: september 1972 (René Coeckelberghs Partisanförlag AB)

Publicerat med tillstånd av *Bokförlaget Röda Rummet*

Innehåll

Inledning.....	1
1. Den ryska <i>Ochranan</i>	2
I. Polismannen. Hans speciella utbildning	2
II. Den yttre övervakningen. Skuggning	2
III. Provokationens allra heligaste.....	3
IV. En instruktion om rekryteringen och användningen av provokatörer.....	4
V. En monografi över provokationen i Moskva (1912).....	6
VI. Provokatörers handlingar	7
VII. En gengångare. Ett stycke historia.....	9
VIII. Malinovskij.....	11
IX. Provokatörens mentalitet. Provokationen och kommunistpartiet	12
X. Provokationen, ett tveeggat vapen.....	13
XI. De ryska polisspionerna i utlandet. Raymond Recouly.	14
XII. "Svarta kabinett" och internationell polis.....	15
XIII. Kodmeddelanden.....	17
XIV. Sammanställningen av upplysningarna. Den grafiska metoden.	18
XV. Antropometri. Signalement. Och likvidering	19
XVI. Vetenskapligt studium av den revolutionära rörelsen.....	20
XVII. Beskyddet av tsarens person.....	21
XVIII. Vad en avrättning kostar.....	21
XIX. Avslutning. Varför revolutionen förblir oöverbinnelig.....	22
2. Illegalitetens problem.....	28
I. Att inte låta sig luras.	28
II. Erfarenheten av efterkrigstiden: Att inte låta sig överraskas.....	29
III. Den legala revolutionära verksamhetens begränsningar.....	30
IV. Den privata polisen.	30
V. Slutsatser.	31
3. Enkla råd till en militant.....	33
I. Skuggningen.	33
II. Brevväxling och anteckningar.....	34
III. Det allmänna uppträdet.....	34
IV. Kamrater emellan.....	35
V. I händelse av arrestering.....	35
VI. Inför polisen och domarna.	36
VII. Uppfinningsrikedom.	37

VIII. Ett sista råd.....	37
4. Den revolutionära repressionens problem.....	38
I. Kulspruta, skrivmaskin, eller ...?	38
II. Erfarenheterna av två revolutioner.	39
III. Terrorn har varat i århundraden.	41
IV. Från Gallifet till Mussolini.....	42
V. Borgerlig lag och proletär lag.....	43
VI. De två systemen. – Bekämpa effekterna eller gå till orsakerna?	44
VII. Ekonomiskt tvång: Genom hunger.	46
VIII. Decimeringen. Misstag och missbruk. Kontroll.....	47
IX. Repression och provokation.....	48
X. När är repressionen effektiv?	49
XI. Medvetenhet om faran och medvetenhet om målet.	50

Inledning

Med Revolutionens seger i Ryssland föll den modernaste, mäktigaste och mest härdade politiska polisens apparat i revolutionärernas händer. En apparat som skapats under mer än femtio års hänsynslös kamp mot blomman av ett stort folk.

Att känna till denna polisapparats metoder och tillvägagångssätt är av omedelbart politiskt intresse för varje militant; ty kapitalismens försvar använder samma metoder överallt och poliserna, som för övrigt är solidariska, är likadana.

Den kunskap om revolutionär kamp som ryssarna fick under mer än ett halvt århundrades väldiga ansträngningar och offer måste militanterna i de länder där striden nu utvecklas under de förutsättningar som skapats av kriget, av det ryska proletariats segrar och det internationella proletariats nederlag – världskapitalismens kris, Kommunistiska Internationalens uppkomst, en mycket tydlig utveckling av bourgeoisens klassmedvetande: fascism, militärdiktatur, vit terror, skurkaktiga lagar – denna kunskap måste militanterna tillägna sig under en mycket kortare tidsperiod. Den blir nödvändig för dem redan idag. Om de känner till de medel fienden förfogar över, då lider de kanske mindre förluster ... Det finns alltså anledning att i praktiskt syfte noga studera reaktionens och repressionens viktigaste instrument, denna apparat för att strypa alla sunda revolter, som kallas polis. Vi kan göra detta, eftersom det perfekterade vapen som det ryska självhärskardömet skapade för att försvara sin existens – *Ochranan* (Försvaret), det ryska imperiets säkerhetspolis – föll i våra händer.

För att göra en djupgående studie – vilket vore mycket nyttigt – krävs en fritid, som författaren till dessa rader inte har. Följande sidor gör inte anspråk på att ersätta en sådan studie. Jag hoppas att de är tillräckliga för att varna kamraterna och visa dem en viktig sanning, som slog mig redan vid mitt första besök i de ryska polisarkiven. Denna sanning är att det inte finns någon kraft i världen som kan hejda den stigande revolutionära flodvågen och att poliserna praktiskt taget är maktlösa, trots sin machiavellism, sin vetenskap och sina brott ...

Detta arbete, som först publicerades i *Kommunistisk Bulletin* i november 1921, har kompletterats noggrant. De praktiska och teoretiska problem studiet av en polisapparat inte kan undgå att resa för varje arbetare som läser den undersöks i två nya uppsatser. *Råd till militanterna* – vars användbarhet erfarenheten inte låter oss betvivla, trots deras verkligt uppenbara enkelhet – utgör ett utkast till elementära rättesnören för arbetarnas försvar mot övervakning, spioneri och provokationer.

Efter kriget och Oktoberrevolutionen kan arbetarklassen inte längre nöja sig med att utföra ett enbart negativt, nedrivande arbete. Inbördeskrigens epok har inletts. Även om deras aktualitet är daglig eller ”flera år” avlägsen, så ställs de flesta kommunistpartier icke desto mindre redan inför åtskilliga problem vad gäller gripandet av makten. I början av 1923 kunde den kapitalistiska ordningen i Europa förefalla så stabil att den avskräckte de otåliga. Innan årets slut ledde emellertid den ”fredliga” ockupationen av Ruhr till att revolutionens högst verkliga spöke svävade över Tyskland.

Hädanefter måste varje handlande som syftar till de kapitalistiska inrättningarnas krossande kompletteras med en – åtminstone teoretisk – förberedelse inför morgondagens skapande verk. ”Den nedrivande andan är också den skapande andan” sade Bakunin. Denna djupa tanke, vars ordagranna tolkning förvirrat många upprorsmän på ett så beklagligt sätt, *har nu blivit* en praktisk sanning. Samma klasskampsanda medför idag att kommunisterna river ned och skapar samtidigt. På samma sätt som den nuvarande antimilitarismen behöver kompletteras med förberedelser till att skapa en Röd Armé, har det av polisen och det borgerliga domstolsväsendet skapade problemet angående repressionen en mycket viktig

positiv aspekt. Jag anser att vi bör förklara dess grundläggande drag. Vi bör känna till fiendens metoder; vi bör också känna till vår egen uppgift i hela dess omfattning.

Mars 1925. V.S.

1. Den ryska *Ochranan*

I. Polismannen. Hans speciella utbildning

Ochranan efterträdde 1881 Inrikesministeriets beryktade 3:e avdelning. Men dess verkliga utveckling började inte förrän omkring 1900, då en ny generation gendarmer ställdes i spetsen för den. De gamla gendarmeriofficerarna, framför allt i de högre graderna, ansåg det vara mot den militära hedern att sänka sig till vissa polisgöromål. Den nya skolan struntade i dessa skrupler och började på ett vetenskapligt sätt organisera den hemliga polisen och provokationer, angiveri och förräderi i de revolutionära partierna. De utbildade kunniga och talangfulla män, som en överste Spiridovitj, vilken efterlämnade omfångsrika arbeten: *Det socialist-revolutionära partiets historia* och *Det socialdemokratiska partiets historia*.

Uttagningen, utbildningen och den yrkesmässiga träningen av dess gendarmeriofficerare var föremål för speciella omsorger. Var och en av dem hade ett eget kort i högsta ledningen, ett mycket fullständigt dokument där man finner åtskilliga lustiga detaljer. Karaktär, utbildning, intelligens, tidigare tjänstgöring, allt är noterat där i en anda av praktisk nytta. En officerare karakteriseras exempelvis som "enfaldig" – vilket var bra för de underordnade tjänsterna, som bara krävde fasthet – och en annan antecknas som "benägen att förföra kvinnor".

Bland formulärets många frågor lade jag märke till följande: "Känner han till program och stadgar för några partier? Vilka?". Och jag läser att vår damvän "är välbekant med socialist-revolutionärernas och anarkisternas idéer – tämligen bekant med det socialdemokratiska partiet – och ytligt bekant med det polska socialistpartiet". Det är en klokt graderad kunskap. Men låt oss fortsätta undersökningen av detta kort. Har vår polis "följt kurserna i den revolutionära rörelsens historia?" "I hur många och i vilka partier har han varit hemlig agent? Intellektuell? Arbetare?"

Ty för att utbilda sina blodhundar organiserade *Ochranan* naturligtvis kurser, där man studerade alla partierna, deras ursprung, program, metoder och till och med de kända militanternas levnadshistoria.

Låt oss här lägga märke till att denna ryska poliskår, som var tränad för den politiska polisens svåraste uppgifter, inte längre hade något gemensamt med Västeuropas ridande poliser. Och att den säkert har sin motsvarighet i alla de kapitalistiska staternas hemliga polis.

II. Den yttre övervakningen. Skuggning

All övervakning är först yttre. Det gäller alltid att skugga mannen, att känna till hans görande och låtande, hans förbindelser och slutligen att tränga in i hans avsikter. *Skuggningen* är också särskilt utvecklad hos alla poliser och den ryska organisationen ger oss utan tvekan en förebild för alla liknande företeelser.

De ryska detektiverna (agenter för yttre övervakning) tillhörde, liksom de "hemliga agenterna" – i själva verket angivare och provokatörer – *Ochranan* eller den politiska säkerhetstjänsten. De utgjorde spaningstjänsten som bara kunde arresteras folk för en månad; i allmänhet överförde spaningstjänsten sina fångster till gendarmeriets ledning, som fortsatte undersökningen.

Den yttre övervakningstjänsten var enklast. De många agenterna, vars identitetsfoton vi har, betalades med 50 rubler i månaden. Deras enda uppgift var att timme efter timme, natt och

dag, utan avbrott skugga den person de fått sig tilldelad. I princip fick de varken känna till hans namn eller syftet med skuggningen, utan tvekan som en försiktighetsåtgärd mot klumpighet eller förräderi. Den person som skulle skuggas fick ett täcknamn: *den blonde, hushållerskan, Vladimir, kusken*, etc. Dessa täcknamn återfinns på de dagliga rapporterna – som är inbundna och utgör tjocka luntor – där agenterna skrev ned sina iakttagelser. Rapporterna är mycket noggranna och får inte innehålla någon lucka. Texten är i allmänhet redigerad på ungefär följande sätt:

Den 17 april kl. 9.54 på morgonen lämnade hushållerskan sitt hem, postade två brev i hörnet av Pusjkingatan. Hon gick in i åtskilliga butiker på X-boulevarden. Gick kl. 10.30 in på Z-gatan 13, kom ut därifrån kl. 11.20, o.s.v.

I de allvarligaste fallen skuggade två agenter samtidigt samma person *utan att känna varandra*; deras rapporter kontrollerades mot varandra och kompletterades.

Dessa dagliga rapporter överlämnades till gendarmeriet för att där kontrolleras av specialister. Dessa tjänstemän – skrivbordsblodhundar – var farligt klarsynta och upprättade åskådliga tabeller, som sammanfattade en persons görande och låtande, hur många besök han gjorde, deras regelbundenhet, varaktighet, m.m. Ibland möjliggjorde dessa tabeller en uppskattning av betydelsen av en militants förbindelser och hans troliga inflytande.

Polisen Zubatov – som omkring 1905 försökte lägga under sig arbetarrörelsen i de stora städerna genom att skapa fackföreningar där – förde skuggningen till dess högsta grad av fullkomlighet. Hans specialpatruller kunde skugga en människa genom hela Ryssland, genom hela Europa och flyttade från stad till stad eller från land till land med honom. Agenterna behövde för övrigt aldrig bry sig om kostnaderna. Anteckningar om en av dessa agents utgifter ger oss en siffra för allmänna kostnader på 637,35 rubler för januari 1903. För att fatta betydelsen av den kredit en helt vanlig polisspion fick på detta sätt, kan man påminna sig att en student på den tiden lätt levde på 25 rubler i månaden. Omkring 1911 började man sända agenter till utlandet för att övervaka emigranterna och ta kontakt med den europeiska polisen. Hans Kejsrerliga Höghets polisspioner kände sig därefter som hemma i all världens huvudstäder.

Ochranans ständiga uppgift var särskilt att efterspana och övervaka vissa revolutionärer, som bedömdes vara de farligaste, i huvudsak terrorister eller medlemmar av det socialist-revolutionära partiet som använde sig av terrorism. Dess agenter måste hela tiden ha med sig fotografihäften med 50 till 70 porträtt, bland vilka vi slumpvis återfinner Savinkov, den avlidne Nathanson, Argunov, Avksentjev (!), Karelin, Ovsjanikov, Vera Figner, Pesjkova (fru Gorkij), Fabrikant. Reproduktioner av Karl-Marx-porträtt stod också till deras förfogande; förekomsten av dessa porträtt i ett hem eller i en bok utgjorde ett indicium.

En lustig detalj: den yttre övervakningen utövades inte bara mot regimens fiender. Vi har anteckningar som visar att de kejsrerliga ministrarnas görande och låtande inte gick polisens vaksamhet. *Anteckningar från övervakningen av telefonsamtal* från Krigsministeriet 1916 visar exempelvis hur många gånger om dagen olika personer från hovet förhörde sig om fru Sukhomlinovs ömtåliga hälsa!

III. Provokationens allra heligaste

Den ryska polisens viktigaste inrättning var utan tvekan dess ”hemliga byrå”, det anständiga namnet på provokationsväsendet. Dess ursprung går tillbaka till de första revolutionära striderna och det nådde en helt fantastisk utveckling efter revolutionen 1905.

Speciellt utvalda och utbildade poliser (läs: gendarmeri-officerare) tog itu med rekryteringen av provokatörer. De klassificerades och befordrades efter sin större eller mindre framgång på

detta område. Exakta instruktioner bestämde deras förbindelser med de hemliga kollaboratörerna in i minsta detalj. Högt avlönade specialister samlade slutligen alla uppgifter från provokatörerna, studerade dem samt ställde upp och förvarade handlingarna.

I *Ochranans* byggnad (Petrograd, Fontanka 16) fanns ett hemligt rum, där bara polischefen och den tjänsteman som hade i uppgift att klassificera handlingarna fick gå in. Det var den hemliga byråns rum. Bland dess innehåll kunde man särskilt lägga märke till skåpet med provokatörernas kort – där vi fann mer än 35 000 man. På grund av en enorm försiktighet ersattes en ”hemliga agentens” namn för det mesta med ett täcknamn. Detta gör att arbetet med att identifiera vissa uslingar – vars fullständiga handlingar efter revolutionen föll i kamraternas händer – blev utomordentligt svårt. Provokatörens namn fick bara vara känt av *Ochranans* chef och den gendarmeriofficer som hade till uppgift att ha permanent förbindelse med honom. Till och med de kvitton provokatörerna undertecknade i slutet av varje månad – ty de uppbar lön lika fredligt och normalt som alla andra tjänstemän, en lön varierande från 3, 10, 15 rubler i månaden till högst 150 eller 200 rubler – innehöll i allmänhet bara deras täcknamn. Men administrationen som misstrodde sina egna agenter och fruktade att gendarmeriofficerarna såg inbillade kollaboratörer, övervakade dem vid behov, avskedade dem eller utökade deras antal. Vi kan tillägga att deras rapporter kontrollerades omsorgsfullt – så gott det gick – genom inbördes jämförelser.

IV. En instruktion om rekryteringen och användningen av provokatörer

Låt oss genast titta på ett dokument som kan betraktas som provokationens A och 0. Det rör sig om *Instruktion angående den hemliga byrån*, en 27-sidig maskinskriven broschyr i litet format. Vårt exemplar (med nummer 35) har följande tre anteckningar i de båda övre hörnen: ”Mycket hemligt”, ”Får inte överlåtas eller visas” samt ”Tystnadsplikt”. Med vilken envishet betonas inte hemligheten. Vi förstår snart varför. Detta dokument uppvisar psykologiska och praktiska kunskaper, en noggrant förutseende förmåga, en mycket underlig blandning av cynism och officiellt moraliskt hyckleri. Det kommer en dag att intressera psykologerna.

Det börjar med några allmänna anmärkningar:

Den politiska säkerhetstjänsten bör försöka krossa revolutionens centra i det ögonblick då deras aktivitet är som störst och inte slösa bort sitt arbete genom att fästa sig vid mindre aktioner.

Principen är alltså att låta rörelsen utvecklas för att krossa den desto bättre senare.

De hemliga agenterna erhåller en fast lön i proportion till sina tjänster.

Säkerhetstjänsten måste
med största omsorg undvika att avslöja sina kollaboratörer. Arrestera eller befria dem därför inte annat än när andra medlemmar av liknande betydelse från samma revolutionära organisationer kan arresteras eller befrias

Säkerhetstjänsten måste
göra det lättare för sina kollaboratörer att få militanternas förtroende.

Här följer ett avsnitt om rekryteringen.

Rekryteringen av hemliga agenter är en ständig uppgift för Spaningschefen och hans medarbetare. De får inte missa något tillfälle att skaffa fram agenter, inte ens ett föga hoppingivande ...

Denna uppgift är utomordentligt svår. För att uppfylla den är det viktigt att söka kontakt med politiska fångar...

Som benägna att låta sig värvas måste man betrakta *revolutionärer med svag karaktär, sådana som svikits eller sårats av partiet, som lever i misär, har flytt från förvisningen eller dömts till förvisning.*

Instruktionen rekommenderar ett "omsorgsfullt" studium av deras svagheter och ett utnyttjande av dessa, samtal med deras vänner och föräldrar, m.m. Vidare att "vid varje tillfälle utvidga kontakten med arbetarna, vittnena, föräldrarna, m.fl. utan att någon gång förlora målet ur sikte ..."

En förunderlig falskhet i människans själ! Jag översätter tre förbryllande rader ordagrant:

Man kan utnyttja revolutionärer i djup fattigdom, vilka – utan att ge avkall på sin övertygelse – på grund av sina behov går med på att ge upplysningar...

Det finns alltså sådana?

Men låt oss fortsätta.

Att placera fångar som polisspioner bland de fängslade är ett utmärkt sätt.

När en person verkar mogen att utnyttjas – dvs. när man känner till en revolutionär som är bitter, har materiella bekymmer, kanske är skakad av personliga missräkningar och när man dessutom har några åtalspunkter mot honom, som är tillräckligt allvarliga för att hålla honom i schack:

Arrestera då hela den grupp han ingår i och för personen i fråga till polischefen. Man måste ha allvarliga anklagelser mot honom och likväl förbehålla sig möjligheten att frige honom tillsammans med de andra fängslade revolutionärerna, utan att detta framkallar förvåning.

Förhör personen i enrum. Utnyttja motsättningen mellan grupper, enstaka militanternas misstag och sårad egenkärlek för att övertala honom.

När man läser dessa rader tycker man sig höra den faderlige polisen beklaga sitt offers öde:

– Medan ni åker på straffarbete för era idéer, så lever er kamrat X, som lurade er, gott på er bekostnad. Vad begär ni? De goda betalar för de dåliga!

De kan fungera när det rör sig om en svag person eller om någon förvirrad som hotas av flera års förvisning ...

I så stor utsträckning som möjligt måste man ha flera kollaboratörer i varje organisation.

Säkerhetstjänsten måste leda sina kollaboratörer och inte låta sig ledas av dem.

De hemliga agenterna får aldrig känna till de upplysningar som deras kolleger gett.

Och här är ett avsnitt som Machiavelli inte hade ogillat:

En kollaboratör som arbetar på en obemärkt plats i ett revolutionärt parti kan lyftas högre i sin organisation genom att man arresterar viktigare militanter.

Att försäkra sig om att provokationen hålls absolut hemlig är naturligtvis ett av polisens största bekymmer.

Agenten måste utlova absolut tystnad. När han börjar sitt arbete får han inte på något vis förändra sitt sätt att leva.

Förbindelserna med honom omgärdas med försiktighetsåtgärder, som är svåra att kringgå.

Möten kan ges åt förtroendeingivande kollaboratörer. De äger rum i hemliga lägenheter, som består av flera rum utan direkt förbindelse med varandra, där man vid behov kan isolera olika besökare. Lokalens ägare måste vara en civil tjänsteman. Han får aldrig ta emot

personliga besök. Han får varken känna eller omnämna de hemliga agenterna. Han måste själv öppna för dem och förvissa sig om att ingen kommer i trappan innan de går ut. Mötena äger rum i låsta rum. Inget papper får finnas där. Se till att besökaren aldrig sätter sig intill ett fönster eller en spegel. Byt lägenhet vid minsta misstanke.

Provokatören får absolut inte själv gå till Säkerhetstjänsten. Han får inte acceptera något viktigt uppdrag utan sin chefs medgivande.

Mötena bestäms genom i förväg överenskomna tecken. Korrespondensen adresseras till överenskomna adresser.

De hemliga kollaboratörernas brev måste skrivas i en oigenkännlig stil och får bara innehålla vanliga uttryck. Använd papper och kuvert som motsvarar adressatens sociala miljö. Använd passande bläck. Kollaboratören postat själv sina brev. När han får några, måste han bränna dem så snart han läst dem. De överenskomna adresserna får inte antecknas någonsans.

Ett allvarligt problem gällde befrielsen av hemliga agenter, som arresterades tillsammans med dem som de utlämnade.

Instruktionen avråder här från utnyttjandet av flyktmöjligheten eftersom:

Flykterna tilldrar sig revolutionärernas uppmärksamhet. innan en organisation krossas, tag kontakt med de hemliga agenterna angående vilka personer som bör lämnas kvar i frihet för att våra informationskällor inte skall röjas.

V. En monografi över provokationen i Moskva (1912)

Ett annat dokument ur arkiven över provokationen belyser dennas omfattning. Det rör sig om ett slags monografi över provokationen i Moskva 1912. Dokumentet är en rapport från en hög tjänsteman, M. Vissarionov, som fick i uppdrag att göra en inspektionsresa till den hemliga byrån i Moskva detta år.

Denne Vissarionov genomförde sitt uppdrag från den 1 till den 22 april 1912. Hans rapport utgör ett stort maskinskrivet häfte. En detaljerad beskrivning ges av varje provokatör, som naturligtvis betecknas med ett täcknamn. Där finns mycket intressanta beskrivningar.

Den 6 april 1912, fanns 55 officiellt fungerande provokatörer i Moskva. De fördelades på följande sätt:

Socialistrevolutionärer: 17, socialdemokrater: 20, anarkister: 3, studenter (skolrörelsen): 11, filantropiska institutioner, m.m.: 2, vetenskapliga sällskap: 1, zemstvoer: 1.

Och ”Moskvas hemliga byrå övervakar även pressen, oktobristerna (Kadett-partiet), Burtzevs agenter, armenierna, yttersta högern och jesuiterna”.

Kollaboratörerna karakteriserades i allmänhet med enkla anteckningar i ungefär den här stilen:

Portnoi (Skräddaren), träsvarvare, intelligent. I tjänst sedan 1910. Erhåller 100 rubler i månaden. Mycket välunderrättad kollaboratör. Kommer att bli kandidat till Duman. Deltog i bolsjevikkonferensen i Prag. Av 5 militanter som sändes till denna konferens från Ryssland arresterades 3 ...

När vår höga polistjänsteman tänkte på bolsjevikkonferensen i Prag gladde han sig åt resultaten de hemliga agenterna uppnått där. Vissa lyckades komma in i Centralkommittén och en av dem – en polisspion – fick i uppdrag av partiet att för in litteratur i Ryssland. ”Vi behärskar på detta sätt hela propagandaflödet”, konstaterar vår polis.

En parentes. – Visst, de behärskade då det bolsjevikiska propagandaflödet. Förminskade detta propagandans effektivitet? Förlorade Lenins tryckta ord något av sitt värde, för att de passerade genom en polisspions smutsiga händer? Det revolutionära ordet har hel sin styrka i sig själv; det behöver bara höras. Vem som vidarebefordrar det är betydelselöst. *Ochranans* framgång hade varit verkligt avgörande endast om de kunde förhindrat spridandet av litteratur från utlandet till de bolsjevikiska organisationerna i Ryssland. Men *de kunde bara göra detta i viss utsträckning* för att inte avslöja sina agenter.

VI. Provokatörens handlingar

Vad är en provokatör? Vi har tusentals handlingar, där vi finner en riklig dokumentering av dessa uslingars personer och handlingar. Låt oss gå igenom några.

Handling 378. – Julia Orestovna Serova (alias *Pravdivij – den sannfärdige – och Uljanova*). På en fråga från ministern angående denna avskedade kollaboratörs tjänster (som avskedades för att hon ”avslöjats”), svarar polischefen genom att räkna upp hennes bedrifter. Brevet består av fyra stora sidor. Jag sammanfattar det i nästan ordagranna termer:

Julia Orestovna Serova användes från september 1907 till 1910 för att övervaka socialdemokratiska organisationer. Eftersom hon hade relativt viktiga poster i partiet, kunde hon göra oss stora tjänster, både i Petrograd och i provinserna. En hel rad arresteringar genomfördes efter hennes upplysningar.

I september 1907 möjliggjorde hon arresteringen av fyra militanter: Rykov, Nogin, ”Gregorius” och ”Kamenev”. Den 9 maj 1908 arresterades ett helt partimöte.

Hösten 1908 arresterades ”Innocent” Dubrovskij, medlem av centralkommittén

I februari 1909 beslagtogs materialet till ett underjordiskt tryckeri och till partiets passavdelning. Den 1 mars 1905 arresterades hela Petersburgskommittén.

Dessutom bidrog hon till arresteringen av ett band expropriatörer (maj 1907), till beslagtagandet av litteraturlager och speciellt den illegala transporten av litteratur över Vilna. 1908 höll hon oss underrättade om alla centralkommittémöten och angav kommittéernas sammansättning. 1909 deltog hon i en partikonferens i utlandet, om vilken hon informerade oss. 1909 övervakade hon Alexis Rykovs aktivitet.

Detta är vackra tjänstgöringsbetyg.

Men Serova avslöjades till sist. Hennes man, som var Duma-delegat, offentliggjorde i huvudstadens tidningar att han inte längre betraktade henne som sin hustru. Man hade förstått. Eftersom hon inte längre kunde göra någon nytta, avskedades hon av sina överordnade. Hon sjönk ned i djup fattigdom. Hennes handlingar är fulla av brev till Säkerhetstjänstens chef: lojalitetsförklaringar, påminnelser om gjorda tjänster och böner om hjälp.

Jag vet inget mer hjärtslitande än dessa nervöst skrivna och själsligt plågade brev. Den ”pensionerade provokatören”, som hon ibland kallar sig själv, lever i yttersta nöd, plågad av fattigdom och i fullständig moralisk upplösning. Man måste leva. Serova kan inte göra något med sina händer. Hennes inre förvirring hindrar henne från att finna en lösning, ett vanligt arbete.

Den 16 augusti 1912 skriver hon till polischefen: *Mina två barn, det äldsta är fem år, har varken kläder eller skor. Jag har inte längre några möbler. Jag är för dåligt klädd för att få arbete. Om ni inte ger mig hjälp, tvingas jag till självmord ...* Man gav henne 150 rubler.

Ett annat brev från den 17 september innehåller ett brev till hennes man, som hon ber polischefen posta: *Ni ser i det sista brevet jag skrev till min man, att när jag stod i begrepp att ta*

livet av mig, då nekade jag fortfarande till att ha tjänat polisen. Jag har bestämt mig för att sluta med det. Det är inte längre en komedi eller strävan efter resultat. Jag känner mig inte längre förmögen att börja leva på nytt ...

Serova tar emellertid inte livet av sig. Några dagar senare anger hon en gammal man som gömmer vapen.

Hennes brev utgör till slut en tjock bok. Här är ett som är rörande. Några rader av farväl till mannen som var hennes make:

Jag gjorde ofta fel mot dig. Och jag har fortfarande inte skrivit till dig. Men glöm det dåliga, kom ihåg vårt gemensamma liv, vårt gemensamma arbete och förlåt mig. Jag lämnar livet. Jag är trött. Jag känner att alltför mycket är sönderslaget i mig. Jag vill inte förbanna någon, men förbannade är ändå "kamraterna"!

Var börjar uppriktigheten i dessa brev? Var slutar falskheten? Ingen vet. Man står inför en sammansatt, dålig, sorgsen, befläckad, prostituerad och avklädd själ.

Säkerhetstjänsten är emellertid inte okänslig för hennes böner. Varje brev från Serova kommenteras av avdelningschefen och innehåller sedan högsta chefens beslut: "Skicka 250 rubler", "Ge henne 50 rubler". Den gamla kollaboratören berättar om ett av sina barns död. "Undersök", skriver chefen. Sedan ber hon att man ger henne en skrivmaskin, så hon kan lära sig skriva. Säkerhetstjänsten har inga tillgängliga maskiner. Till sist blir hennes brev allt mer pressande. Den 14 december skriver hon: *I mina barns namn skriver jag till er med tårar och blod: ge mig hjälp en sista gång med 300 rubler. Det räcker för alltid.* Och man ger henne dem på villkor att hon lämnar Petrograd. 1911 mottar Serova sammanlagt 743 rubler vid tre tillfällen och 1912 788 rubler vid sex tillfällen. Det var vid denna tid en avsevärd summa.

Efter ett sista bidrag i februari 1914 får Serova en obetydlig plats i järnvägsadministrationen. Hon förlorar den snart, för att hon bedragit sina arbetskamrater på några småsummor. Man antecknar i hennes handlingar: "Skyldig till utpressning. Förtjänar inte längre något förtroende." Under namnet Petrova lyckas hon emellertid få arbete vid järnvägspolisen, men avskedas när denna fått upplysningar om henne. 1915 ber hon fortfarande enträget om arbete som angiverska. Och den 28 januari, strax före revolutionen, skriver denna f.d. sekreterare i en revolutionär kommitté till "Hans Höghet Polischefen", påminner honom om sina goda och lojala tjänster och föreslår honom att hon skall informera om det socialdemokratiska partiets aktivitet. Hon kan låta sin andra man gå in i det ... *Inför de stora händelser jag ser närma sig, lider jag av att inte kunna vara till någon nytta för er ...*

– Handling 383. "Ossipov", Nikolas Nikolajevitj Veretzkij, prästson. Student. Hemlig kollaboratör sedan 1903 för att övervaka den socialdemokratiska organisationen och skolungdomen i Pavlograd.

Skickades 1905 till Petersburg av partiet med uppgift att föra in vapen i Finland. Infinner sig genast hos polisleddningen för att få instruktioner.

Misstänkt av sina kamrater arresteras han, tillbringar tre månader i *Ochranans* hemliga avdelning och lämnar den för att sändas till utlandet "i syfte att rentvås i militanternas ögon".

Jag citerar ordagrant avslutningen i en rapport:

Veretzkij ger intryck av att vara en helt och hållet intelligent, kultiverad, mycket blygsam, samvetsgrann och ärlig ung man. Vi kan till hans fördel framhålla att han skänker största delen av sin lön (150 rubler) till sina gamla föräldrar.

1915 tar denne utomordentlige unge man avsked och erhåller ytterligare tolv månadslöner på 75 rubler.

– Handling 317. ”Den sjuke”. Vladimir Ivanovitj Lorberg. Arbetare. Skriver klumpigt. Arbetar i en fabrik och får 10 rubler i månaden.

En provokationens proletär.

– Handling 81. – Sergej Vassiljevitj Praotsev, son till en medlem av *Narodnaja Volja*, skryter med att ha vuxit upp i en revolutionär miljö och med att ha många och användbara förbindelser ...

Vi har tusentals liknande handlingar.

Ty vissa människosjälares gemenhet och elände är omätlig.

Vi träffade inte på de följande två hemliga agenternas handlingar. De bör emellertid nämnas här som typfall: en mycket betydande intellektuell och en folktalare ...

Stanislav Brzozowski, uppskattad polsk skribent, omtyckt av ungdomen, författare till kritiska artiklar om Kant, Zola, Michailovskij, Avenarius, ”förkunnade socialismen i vilken han såg den mänskliga andens djupaste syntes och vilken han ville göra till ett filosofiskt system omfattande naturen och mänskligheten” (*Naprzod*, 5 maj 1908), författare till en revolutionär roman, *Elden*. Han fick en månadslön på 150 rubler av Warszawas *Ochrana* för sina rapporter om de revolutionära och ”avancerade” kretsarna.

Prästen Gapon var innan revolutionen 1905 en hel arbetarrörelsens eldsjäl i Petersburg och Moskva. Han organiserade arbetardemonstrationen i januari 1905, vilken krossades i blod under Vinterpalatsets fönster när man besköt de bedjande, som leddes av två präster med tsarens porträtt. Prästen Gapon – en verklig inkarnation av ett av den ryska revolutionens moment – sålde sig slutligen till *Ochranan*. Som överbevisad provokatör hängdes han av socialistrevolutionären Ruthenberg.

VII. En gengångare. Ett stycke historia

Ännu idag har vi långt ifrån identifierat alla *Ochrana*-provokatörer, vars handlingar vi har.

Det går inte en månad utan att Sovjetunionens revolutionära domstolar, dömer några av dessa män. Man återfinner dem och identifierar dem genom en slump. 1924 påträffade vi sålunda en usling, som kom tillbaka till oss från en sedan femtio år svunnen tid – som i en sur uppstötning. Han var verkligen en gengångare. Och denna gengångare återuppväckte ett stycke historia som vi måste skjuta in här om inte annat så för att lysa upp dessa av gytta nedsölade sidor med lite revolutionärt hjältemod.

Denna provokatör tjänstgjorde under 37 år (från 1880 till 1917) och som vithårig gamling lyckades han under sju år undgå *Tjekans* efterspaningar.

... Omkring 1879 förberedde den 20-årige studenten Okladskij – revolutionär sedan sitt femtonde år, medlem av *Narodnaja Volja*-partiet (*Folkets Vilja*), terrorist – tillsammans med Cheljabov ett attentat mot tsar Alexander II. Det kejsrerliga tåget skulle sprängas i luften. Det körde över bomberna utan besvär. Helvetesmaskinen fungerade inte. En slump? Det trodde man. Men 16 revolutionärer, bland dem Okladskij, fick stå till svars för ”brottet”. Okladskij dömdes till döden. Började hans lysande karriär här? Eller hade den redan börjat? Tsarens nåd lät honom leva vidare i fängelse, på livstid.

Här börjar i alla fall den rad oskattbara tjänster, som Okladskij skulle komma att göra tsarens polis. På listan med de revolutionärer han utlämnade finns fyra av de vackraste namnen i vår historia: Barannikov, Cheljabov, Trigoni, Vera Figner. Endast Vera Nikolajevna Figner överlevde av dessa fyra. Hon tillbringade tjugo år i Schlüsselburg-fästningen. Barannikov dog där. Efter att ha pinats i tjugo år i Schlüsselburg och tillbringat tjugo år i förvisning på

Sachalin såg Trigoni innan han dog i juni 1917 självhärskardömet störta samman. Cheljabov dog på schavotten.

Alla dessa hjältar var kadrer i *Narodnaja Volja*, det första revolutionära ryska partiet, som förklarade krig mot självhärskardömet innan den proletära rörelsen föddes. Dess program för en liberal revolution, vars genomförande hade inneburit ett väldigt framsteg för Ryssland. Vid denna tid då inget annat handlingssätt var möjligt använde det sig av terrorismen, slog utan uppehåll mot den tidvis rasande tsarismens huvud och högg slutligen av det den 1 mars 1881. Ur denna handfull hjältars kamp mot ett till tänderna beväpnat gammalt samhälle skapades de seder, traditioner och tänkesätt som fördes vidare av proletariatet och vilka härdade åtskilliga generationer av revolutionärer för Oktobersegern 1917. Av alla dessa hjältar var Alexander Cheljabov kanske den främste och han gjorde helt visst det parti han varit med om att grunda de största tjänsterna. Angiven av Okladskij arresterades han i en lägenhet vid Nevskij tillsammans med en ung advokat från Odessa, Trigoni, som också han var medlem av Narodnaja Voljas hemlighetsfulla exekutivkommitté. Två dagar senare trasades Alexander II sönder av partiets bomber på en gata i St. Petersburg. Nästa dag fick de juridiska myndigheterna ett förbluffande brev från den i Peter-Paulsfästningen inspärrade Cheljabov. Sällan kränktes domarna och monarken på ett liknande sätt. Sällan gjorde partiledaren sin sista plikt med sådan stolthet. Brevet lyder:

Om den nye härskaren som mottar spiran ur revolutionens händer har för avsikt att hålla fast vid det gamla systemet vad gäller kungamördarna; om han har för avsikt att avrätta Ryssakov, då vore det en skriande orättvisa att låta mig överleva, jag som så många gånger försökt döda Alexander II och av en ren tillfällighet hindrades från att delta i hans avrättning. Jag är mycket oroad av tanken att regeringen skulle kunna lägga större vikt vid formell rättvisa än vid verklig rättvisa och pryda den nya monarkens krona med en ung hjältes lik, enbart på grund av bristen på formella bevis mot mig som är veteran i revolutionen.

Av hela min själ protesterar jag mot denna orättvisa.

Endast regeringens feghet kan förklara att man bara reser en galge i stället för två.

Den nya tsaren, Alexander III, reste sex galgar för kungamördarna. I sista ögonblicket benådades en ung gravid kvinna, Jessy Helfman, Cheljabov dog bredvid sin följeslayerska Sofia Perovskaja, tillsammans med Ryssakov (som begått förräderi till ingen nytta), Michailov och kemisten Kibalchich. Michailov genomled kvalen tre gånger. Två gånger gick bödelns rep av. Två gånger föll Michailov, som redan var klädd i liksvepning och huva, bara för att själv resa sig igen....

Provokatören Okladskij fortsatte emellertid sina tjänster. Det var lätt att åstadkomma stort manfall bland den ädla ungdomen som outtröttligt ”gick till folket”, till fattigdomen, som gick i fängelse, i landsflykt och i döden för att röja vägen för revolutionen! Knappt hade Okladskij kommit till Kiev, förrän han utlämnade Vera Nikolajevna Figner till polismannen Sudejkin. Sedan tjänstgjorde han i Tiflis som skicklig yrkesman i förräderiets konst, expert i konsten att knyta kontakt med de bästa män, att vinna sympatier och delta i entusiasmen för att några dagar senare på ett givet tecken begrava sina kamrater levande – och ta emot den väntade belöningen.

1889 kallades han till St. Petersburg av den kejsrerliga Säkerhetstjänsten. Ministern Durnovo befriade Okladskij från hela hans vanhedrande förflutna och gjorde honom till ”hedersmedborgaren” Petrovskij, som naturligtvis fortfarande var revolutionär och åtnjöt revolutionärernas förtroende. Han skulle komma att vara ”aktiv” ända till marsrevolutionen 1917. Fram till 1924 lyckades han vara en fredlig invånare i Petrograd. Efter att ha fängslats i

Leningrad, i samma fängelse där åtskilliga av hans offer hade väntat på döden, gick han med på att skriva en redogörelse för sitt liv fram till år 1890.

Efter detta datum ville den gamla provokatören inte säga ett enda ord. Han gick bara med på att tala om en tid från vilken knappast någon – bland revolutionärerna – överlevde, men en tid som han själv befolkade med döda och martyrer ...

Leningrads revolutionsdomstol dömde Okladskij under de första veckorna i januari 1925. Revolutionen hämnas inte. Denna gengångare tillhörde ett mycket avlägset och mycket dött förflutet. Den av revolutionsveteraner ledda processen blev till en vetenskaplig historisk och psykologisk debatt. Det blev en studie i ett av de mest uppslitande mänskliga dokumenten. Okladskij dömdes till tio års fängelse.

VIII. Malinovskij

Låt oss ännu en gång hejda oss kort vid ett provokationsfall av en typ som den ryska revolutionära rörelsens historia känner åtskilliga av: en partiledare som provokatör. Här har vi Malinovskijs¹ gåtfulla gestalt.

En morgon 1918 – just efter Oktoberrevolutionen, ett fruktansvärt år: inbördeskrig, rekvisitioner på landsbygden, sabotage från teknikernas sida, komplotter, tjeckernas uppror, utländsk intervention, den skändliga Brest-Litovskfreden (enligt Lenins ord), två mordförsök mot Vladimir Iljitj – en morgon detta år infann sig en man lugnt hos palatskommendanten i Smolnij (Petrograd) och sade: – Jag är provokatören Malinovskij. Jag ber er arresterera mig.

Humorn har sin plats i alla tragedier. Utan rädsla körde Smolnijs kommendant ut denna besvärliga person. ”Jag har inga order! Och det är inte min sak att arresterera er.” – ”För mig i så fall till partikommittén.” – I partikommittén kände man med bestörtning igen partiets mest hatade och föraktade människa. Han arresterades.

Hans karriär sedd från två sidor:

Framsidan: Svår uppväxttid; dömd för stöld tre gånger. Mycket hängiven och mycket aktiv militant i olika organisationer, så uppskattad att han 1910 inbjuds att ingå i Ryska socialdemokratiska arbetarpartiets centralkommitté och att Bolsjevikkonferensen i Prag (1912) faktiskt placerar honom där. Mot slutet av samma år bolsjevikisk delegat i kejsarikets 4:e Duma. 1913 ordförande i den bolsjevikiska parlamentsgruppen.

Baksidan: Angivare för *Ochranan* (”Ernest”, sedan ”Skräddaren”) sedan 1907. Sedan 1910 får han en lön på 100 rubler i månaden (en furstlig lön). Den tidigare polischefen Betskij säger: ”Malinovskij var Säkerhetstjänstens stolthet. Den försökte göra honom till en av partiets ledare.” Möjliggör arresteringar av bolsjevikiska grupper i Moskva, Tula, etc.: utlämnar Miljutin, Nogin, Maria Smidovitj, Stalin, och Sverdlov till polisen. Han ger partiets hemliga arkiv till *Ochranan* och väljes till Duman med polisens lika effektiva som diskreta hjälp ...

Avslöjas, får en stor belöning från Inrikesministeriet och försvinner. Kriget följer. Han blir krigsfånge och börjar åter agitera i ett koncentrationsläger. Återvänder slutligen till Ryssland för att inför revolutionsdomstolen förklara ”Arkebusera mig!” Han vidhöll att han hade lidit mycket av sitt dubbelliv, att han inte hade förstått revolutionen riktigt förrän ganska sent, att han hade låtit sig ryckas med av ärelystnad och äventyrsanda. Krylenko avvisade obarmhärtigt dessa kanske uppriktiga argument: ”Äventyraren spelar ut sitt sista kort!”

¹ Socialistrevolutionärerna från partiets gamla goda tid hade haft Azev, vars aktivitet kanske var ännu större och märkligare än Malinovskijs. Vad gäller detta se Jean Longuets bok: *Terroristes et Policiers* (Terrorister och poliser).

En revolution kan inte uppehålla sig vid tolkningar av psykologiska gåtor. Den kan inte heller utsätta sig för risken att ännu en gång bli bedragen av en förvirrad och lidelsefull spelare. Revolutionsdomstolen fällde den dom, som både åklagaren och den anklagade hade krävt. Några timmar senare samma natt fick Malinovskij, när han gick över en avlägsen gård i Kreml, plötsligt en kula i nacken.

IX. Provokatörens mentalitet. Provokationen och kommunistpartiet

Vi ställes nu inför frågan om provokatörens psykologi. En sjuklig psykologi, visst, men en psykologi som inte får förvåna oss alltför mycket. Vi såg i *Ochranans Instruktion* vilka människor polisen ”bearbetar” och med vilka medel. Serova, som bedöms som karaktärssvag och lever i fattigdom, arbetar modigt. Hon arresteras. När hon plötsligt ryckts bort från sin miljö känner hon sig förlorad; straffarbete väntar henne, kanske galgen. Eller också måste hon säga något, bara lite, om någon som just gjort henne något ont ... Hon faller i fällan. Ett ögonblicks feighet är tillräckligt; och det finns mycket feighet i den mänskliga själens djup. Det mest fruktansvärda är att hon hädanefter *inte längre kan bli herre över sig själv*. Hon är fast. Om hon vägrar fortsätta, då kastar man hennes första angivelse i ansiktet på henne i en domstol. Efter en viss tid vänjer hon sig vid denna avskryvda situations materiella fördelar, så mycket mera som hon känner sig fullständigt säker i sin för andra okända aktivitet ...

Det finns inte bara sådana som blir provokatörer *av feighet*. Det finns mycket farligare, de som älskar det som en konst, äventyrare som inte tror på någonting, som förlorat ett ideal de nyligen tjänat, de som älskar faran, intrigerna, konspirationerna och ett komplicerat spel där de lurar alla. Dessa kan vara begåvade och de kan vara nästan omöjliga att avslöja.

Malinovskij tycks ha varit en sådan. Den ryska litteraturen från tiden efter nederlaget 1905 visar oss åtskilliga fall med en lika perverterad psykologi. Den underjordiska revolutionären – framför allt terroristen – får en hård karaktär, vilja, mod och kärlek till faran. Om han sedan, genom en ganska vanlig själslig utveckling under tryck från små personliga erfarenheter – misslyckanden, missräkningar, intellektuell förvirring – eller genom ett tillfälligt nederlag för rörelsen, förlorar sin idealism, vad kan han då bli? Om han är verkligt stark undgår han nervsammanbrott och självmord; men ibland bara för att bli en äventyrare utan tro, för vilken alla medel att uppnå sina personliga mål kan förefalla bra. Och provokationen är ett medel som man säkert försöker föreslå honom.

Alla massrörelser som omfattar tusentals och åter tusentals människor drar med sig denna gyttjiga bottenslagg. Vi får inte bli förvånade över detta. Dessa parasiters handlande har mycket litet inflytande över proletarietets styrka och moraliska hälsa. Vi tror att ju mer proletär, dvs uttalat kommunistisk, den revolutionära rörelsen blir, desto ofarligare blir provokatörerna. De kommer troligen att finnas kvar så länge uppdelningen i klasser består. Men de är *individer* vilka vanan vid kollektivt arbete och tänkande, strikt disciplin och handlingar för massorna inspirerade av en vetenskaplig teori om den sociala situationen erbjuder *minst* möjligheter att utnyttja. Ingenting är faktiskt mer främmande för små eller stora äventyrligheter än ett stort revolutionärt marxistiskt partis omfattande, allvarliga, djupgående och metodiska handlande, även om det är illegalt. Kommunisternas illegalitet är inte samma som *carbonarernas*. Kommunisternas förberedelser för upproret är inte som blanquisternas. *Carbonarerna* och blanquisterna var en handfull konspiratörer, som leddes av några intelligenta och starka idealister. Även ett till antalet svagt kommunistiskt parti företräder alltid genom sin ideologi den proletära klassen. Det förkroppsligar hundratusentals eller miljontals människors klassmedvetande. Dess roll är ofantlig, eftersom det utgör hjärnan och nervsystemet. Men det är oskiljaktigt från hela proletarietets behov, strävanden och

handlingar, på sådant sätt att individuella planer förlorar mycket av sin betydelse, *när de inte rättar sig efter partiets – dvs. proletariats² – behov.*

Bland alla *revolutionära* organisationer historien hittills framkallat är kommunistpartiet i denna mening den minst sårbara för provokationer.

X. Provokationen, ett tveeggat vapen

Speciella dokumentsamlingar innehåller tjänstgöringserbjudanden adresserade till polisen. Jag undersökte på måfå en volym med korrespondens från utlandet, där man kan se ”en dansk medborgare med hög utbildning” och ”en student från Korsika av god familj” anhålla om anställning i H.H. Tsarens av Ryssland hemliga polis ...

Den återkommande penninghjälpen till Serova vittnar om polisens omsorg om sina tjänare, t.o.m. de som utgått ur tjänsten. Administrationen betraktade bara de agenter som tagits på bar gärning med lögn eller bedrägeri som farliga. Karakteriserade som utpressare och svartlistade, förlorade dessa all rätt till statens erkänsla.

De andra kunde däremot få allt. Anstånd eller befrielse från militärtjänstgöring, benådning, amnesti och olika förmåner efter officiella straff, tillfälligt eller livslångt understöd, allt, ända till åtgärder som var avhängiga av tsaren själv. Det förekom att tsaren gav gamla provokatörer nya namn och förnamn. Familjenamnet och släktnamnet hade enligt de ortodoxa ritualerna ett religiöst värde och den ryska kyrkans andliga ledare bröt alltså mot själva religionens lagar. Men vad gör man inte för en bra polisspion!

Provokationen blev till slut en fullt utbildad institution. Det totala antalet personer som under loppet av tjugo år deltog i den revolutionära rörelsen och lämnade upplysningar till polisen kan variera mellan 35 och 40 000. Man beräknar att nästan hälften av detta antal avslöjades. Några tusental gamla angivare och provokatörer lever emellertid ostraffat vidare i själva Ryssland, eftersom de ännu inte kunnat identifieras. Bland dessa fanns det modiga män och till och med sådana som spelade en betydande roll i den revolutionära rörelsen.

I spetsen för socialistrevolutionärernas parti och dess kamporganisation stod ända till 1909 ingenjören Evno Azev, som sedan 1890 helt godmodigt undertecknade sina rapporter till polisen med sitt eget namn. Azev var en av organisatörerna bakom avrättningarna av storhertigen Sergej, ministern Plehve och en mängd andra. Det var han som ledde hjältar som Kaljajev och Egor Sazonov,³ innan han överlämnade dem till döden.

I bolsjevikernas centralkommitté, i spetsen för Dumafraktionen stod – som vi just sett – den hemliga agenten Malinovskij.

Genom att provokationen antog sådan omfattning blev den själv en fara för regimen, som använde sig av den och i synnerhet för denna regims män. Vi vet exempelvis att en av de högsta tjänstemännen i Inrikesministeriet, polisen Ratjkovskij, kände till och godkände planerna för avrättningarna av Plehve och storhertigen Sergej. Stolypin,⁴ som var väl medveten om detta, såg till att han alltid följdes av polischefen Gerassimov när han gick ut.

² Däremot får individuella eller kollektiva initiativ i linje med partiets – dvs. proletariats – behov och strävanden maximal effekt där.

³ I. Kaljajev avrättades på det socialistrevolutionära partiets order storhertigen Sergej (Moskva, 1905) och hängdes. Sazonov avrättades på samma sätt, samma år i St Petersburg, konseljpresidenten Plehve. Dödsömd, benådad, skickad till straffarbete och benådad igen, begick han självmord i Akatuj-fängelset några månader före straffets slut i protest mot den behandling hans fängslade kamrater utsattes för. Dessa två män av stor moralisk skönhet har efterlämnat ett djupt minne i Ryssland.

⁴ Stolypin, tsarens regeringschef under den period av hänsynslös reaktion som följde på revolutionen 1905. Sökte befästa regimen genom systematisk repression och genom jordreformer.

Dennes närvaro föreföll honom vara en garanti mot attentat anstiftade av provokatörer. Stolypin dödades emellertid av anarkisten Bagrov som hade tillhört polisen.

Provokationen blomstrade trots allt fortfarande när revolutionen bröt ut. Provokatörerna fick sina sista månadslöner de sista dagarna i februari 1917 – en vecka innan självhärskardörets sammanbrott.

Hängivna revolutionärer frestades att utnyttja provokationen. Socialistrevolutionären Petrov, som efterlämnade mycket tragiska memoarer, gick in i *Ochranan* för att bättre kunna bekämpa den. Efter att ha fängslats och fått ett första avslag från polischefen, spelade han tokig för att skickas till ett ställe från vilket han kunde fly. Han lyckades med allt, flydde och återkom fri för att erbjuda sina tjänster. Men Petrov övertygades snart om att han hade att göra med ett alltför starkt organ och begick förräderi mot sin egen vilja. Han begick självmord efter att ha avrättat överste Karpov (1909).

Maximalisten⁵ Salomon Ryss (Mortimer), som organiserade en utomordentligt djärv terroristgrupp (1906-1907), lyckades en tid föra Säkerhetstjänsten bakom ljuset och blev hemlig kollaboratör. Salomon Ryss' fall utgör ett anmärkningsvärt, nästan osannolikt undantag, som endast kan förklaras genom *Ochranans* förvirring och dess mycket speciella metoder efter 1905 års revolution. I allmänhet är det omöjligt att föra polisen bakom ljuset och det är omöjligt för en revolutionär att tränga in i dess hemligheter. En hemlig agent som åtnjuter det största förtroende har aldrig att göra med mer än en eller två poliser och av detta kan han inte få ut någonting. Däremot utnyttjas hans obetydligaste ord och även hans lögner, som snabbt genomskådas.⁶

Provokationens utveckling ledde å andra sidan många gånger till att *Ochranan* skapade komplicerade intriger, där den inte alltid själv fick sista ordet. Exempelvis var det 1907 nödvändigt för dess planer att låta samme Ryss fly. Säkerhetstjänstens chef tvekar inte att gå ända till brott i detta syfte. Två gendarmer fick order att planera revolutionärens flykt. Den klumpigt genomförda rättsliga undersökningen avslöjade deras roll. Förda inför krigsrätt och efter att deras överordnade offentligt tagit avstånd från dem dömdes de till straffarbete.

XI. De ryska polisspionerna i utlandet. Raymond Recouly.

Ochranans tentakler sträckte sig naturligtvis till utlandet. Dess handlingar innehåller uppgifter om en mängd personer, som är bosatta utanför kejsarrikets gränser och aldrig ens varit i Ryssland. Trots att jag kom till Ryssland för första gången 1919 fann jag där en hel rad kort i mitt namn. Den ryska polisen följde med största uppmärksamhet revolutionärernas förehavanden i utlandet. Om affären med de ryska anarkisterna Trojanovskij och Kiritjek, som arresterades i Paris under kriget, fann jag i Petrograd ett omfångsrikt dokument. Det fullständiga protokollet från förhören i Paris' Justitiepalats fanns där. Som ryssar eller utlänningar var anarkisterna för övrigt *överallt* speciellt bevakade av *Ochranan*, vilken upprätthöll en regelbunden korrespondens angående dem med säkerhetstjänsterna i London, Rom, Berlin, etc.

En rysk polischef bodde ständigt i alla viktiga huvudstäder. Under kriget fullgjorde Krassilnikov, som officiellt var rådgivare vid ambassaden, denna delikata post i Paris.

⁵ De ganska fåtaliga maximalisterna var en oppositionsgrupp i det socialistrevolutionära partiet, vars ledare de anklagade för korruption och för en opportunistisk ideologi. Med sina lika extrema som fantastiska teorier blev de framför allt oförskräckta terrorister. En handfull av dem lever vidare, som granne med vänster-socialistrevolutionärerna.

⁶ Salomon Ryss betalade sin djärvhet dyrt. Efter olika riskabla aktioner arresterades han i södra Ryssland. Inför sina domare tvingades han försvara sig mot sina kämpande kamraters fruktansvärda misstankar, vägrade att "återgå i tjänst" hos *Ochranan*, dömdes till döden och dog som en revolutionär i Kiev.

När den ryska revolutionen bröt ut arbetade ett femtontal provokatörer i de olika ryska emigrantgrupperna i Paris. När den sista tsarens sista ambassadör skulle överlämna beskickningen till en efterföljare utsedd av den provisoriska regeringen, började en kommission bestående av framstående personer ur den parisiska emigrantkolonin studera Krassilnikovs papper. Den identifierade utan svårighet de hemliga agenterna. Bland andra överraskningar kunde den konstatera att en företrädare för den franska pressen, en högrävande patriotisk journalist, uppbar lön på rue de Grenelle som polisspion. Det rörde sig om Raymond Recouly, på den tiden redaktör för *Figaro*, där han hade hand om den utrikespolitiska avdelningen. I sitt ljusskygga samarbete med Krassilnikov bytte Raymond Recouly – som också han var underställd angivarnas regler – ut sitt namn mot det föga litterära täcknamnet *Ratmir*. Ett passande namn för hundyrket. Ratmir informerade *Ochranan* om sina kolleger i den franska pressen. I *Figaro* liksom på andra ställen drev han *Ochranans* politik. Han fick 500 francs i månaden. Dessa fakta är välkända. Man finner dem utförligt beskrivna i en omfattande rapport, som jag tror trycktes i Paris 1918 av Agafanov, medlem av Parisemigranternas undersökningskommission angående den ryska provokationen i Paris. Medlemmarna av denna kommission – några av dem torde fortfarande bo i Paris – har säkerligen inte glömt Ratmir-Recouly. René Marchand publicerade för övrigt 1924 i *L'Humanite* bevisen ur *Ochranans* arkiv i Petrograd angående Recoulys polisaktivitet. Denne utfärdade resignerat en dementi som ingen tror på och utstöttes inte av sina kolleger.⁷ Och av goda skäl. I pressens korruption genom utländska regeringar är hans fall fullkomligt banalt.

XII. "Svarta kabinett" och internationell polis

Krassilnikov förfogade också över en hel stab av detektiver, informatörer och en hop avlönade tjänstemän för underordnade uppgifter, såsom övervakning av revolutionärernas brevväxling (privat svart kabinett, m.m.).

1913-1914 (och jag tror inte den undergick några viktigare förändringar före revolutionen) leddes *Ochranans* hemliga byrå i Paris i praktiken av en viss herr Bittard-Monin, som fick 1 000 francs i månaden. Från agenternas lönekvitton fick jag fram deras namn och bostadsort. Det kan inte vara helt meningslöst att publicera dem. Här är de:

Polisens hemliga agenter i utlandet, under Bittard-Monins ledning (Paris): E. Invernizzi (Calvi, Korsika), Henri Durin (Genua), Sambaine (Paris), A. eller R. Sauvard (Cannes), Vogt (Menton), Berthold (Paris), Fontaine (Cap Martin), Henri Neuhaus (Cap Martin), Vincent Vizzardelli (Grenoble), Barthes (San Remo), Ch. Delangle (San Remo), Georges Coussonet (Cap Martin), O. Rougeaux (Menton), E. Leveque (Cap Martin), Fontana (Cap Martin), Arthur Frumento (Alassis), Soustrov eller Sourkhanov (Nice), Godard (Nice), Roselli (Zürich), fru R. Richard (Paris), Jean Abersold (London), J. Bint (Cannes), Karl Voltz (Berlin), fröken Drouhot, fru Tiercelin, fru Fagon, Jollivet, Rivet.

Tre personer fick understöd av den ryska byrån i Paris: änkan Farse (eller Farce?), änkan Rigo (eller Rigault?) och N.-N. Sjasjnikov.

De många agenternas tillfälliga vistelse i Cap Martin och på andra mindre viktiga ställen får sin förklaring genom nödvändigheten att skugga. Agenterna var inte rädda för förflyttningar.

De lyckades organisera ett fantastiskt "svart kabinett" över hela Europa. I Petrograd har vi buntar med kopior av brev som skickats mellan Paris och Nice, Rom och Genève, Berlin och London, o.s.v. Savinkovs och Tjernovs hela korrespondens från deras tid i Frankrike finns

⁷ Raymond Recouly sprider fortfarande sin upplysta patriotism i högt uppskattade borgerliga tidningar ... Pengar luktar inte.

bevarad i polisarkiven i Petrograd. En brevväxling mellan Haase och Dan⁸ snappades också upp – liksom många andra. Hur? Adressatens portvakt eller brevbärare eller också en *posttjänsteman* – utan tvivel välbetalda – höll kvar de övervakade personernas brev några timmar, den tid som behövdes för att kopiera dem. Kopiorna var mycket ofta verk av folk, som inte kunde det av brevskrivarna använda språket; för övrigt obetydliga klumpigheter avslöjar detta. De innehöll också poststämpeln och adress, även det kopierat. De skickades till Petrograd mycket snabbt.

Den ryska polisen i utlandet samarbetade naturligtvis med den lokala polisen.⁹ Medan provokatörerna, okända av alla, spelade sin roll som revolutionärer, arbetade Krassilnikovs detektiver runtomkring dem, officiellt okända, men i verkligheten hjälpta och uppmuntrade. Vissa obetydliga, men typiska fakta visar karaktären av den hjälp de fick av de franska myndigheterna. Agenten Francesco Leone, som blivit bekant med Burtzev,¹⁰ hade mot betalning gått med på att lämna denne några av herr Bittard-Monins hemligheter. Hans kollega Fontana, från vilken han stulit fotografiet, skadar honom med ett slag av en käpp på ett kafénära Gare de Lyon (Paris, 28 juni 1913). Angriparen arresteras och visar sig besitta två kort såsom agent för den franska Säkerhetstjänsten och en revolver. Han skickas till arresten under en fyrdubbel anklagelse: ”orättmätig tjänsteövning, bärande av förbjudna vapen, misshandel, hot att döda”. Tjugofyra timmar senare släpptes han genom Krassilnikovs ingripande – efter att man officiellt förnekat att han var agent för den ryska Säkerhetstjänsten. Vad gäller den indiskreta Leone, så utverkade den ryska ambassaden *hans utvisning från Frankrike*. Ett brev från Krassilnikov till Säkerhetstjänstens chef redogör för alla dessa händelser och underrättar honom om de vidtagna åtgärderna för att få Bourtzev utvisad från Italien.

I ett annat brev underrättar samme Krassilnikov *Ochranan* om att en socialistisk interpellation angående den ryska polisens agerande, som det varit tal om, ”inte längre är att frukta enligt de franska myndigheterna. De socialistiska parlamentarikerna har annat att syssla med just nu”.¹¹

⁸ Haase: tysk socialdemokratisk ledare, dödades 1919 av en galning; Dan, rysk mensjevik.

⁹ Ett intimt samarbete mellan de kapitalistiska staternas poliser är nästan regel, så att man i viss mening skulle kunna tala om en internationell polis. Om den storslagna starten för samarbetet mellan tsarens *Ochranan* och den franska 3:e Republikens Säkerhetstjänst kan man finna intressanta och detaljerade sidor i en gammal bok av Ernest Daudet, *Histoire diplomatique de l'Alliance franco-russe* (Den fransk-ryska alliansens diplomatiska historia), 1894. Man ser där hur Freyssinet, Ribot och Constant, som då var ministrar, samarbetar med Rysslands ambassadör, Morenheim, för att gripa en nihilistgrupp, för övrigt organiserad av angivaren Landesén (som senare under namnet Harting gjorde diplomatisk karriär i Frankrike och mottog Hederslegionen). – En annan, lika bortglömd bok av Jules Hansen, *l'Alliance franco-russe* (Den fransk-ryska alliansen), bekräftar denna berättelse. Slutligen berättar den gamle chefen för Säkerhetstjänsten, Goron, i sina memoarer att prefekten i Paris bad om hjälp från den ryska polischefen i Paris (R. Ratjkovskij) och hans agenter, för att övervaka vissa emigranter (citerat av V. Burtzev). Betrakta dessa bekännelser, även om de är gamla: de är undertecknade av män, som man inte kan misstänka för att vilja smutskasta den franska regeringen.

Låt oss påminna oss några händelser av färskare datum, vilka olyckligtvis inte ens i arbetarpressen fick det önskvärda genljudet. Nicolau Fort, en av de misstänkta mördarna av den spanske premiärministern Dato, utlämnades tillsammans med sin följeslagerska Joaquina Concepcion i februari 1922 av den tyska polisen till den spanska *med den franska polisen som mellanhand*. Överlämningen av de utlämnade ägde rum i största hemlighet. Den spanska regeringen betalade ut en stor belöning åt den tyska polisen. Under Herriotregeringen 1925 tvingade det franska gendarmeriet och polisen vid pyreneiska gränsen vid olika tillfällen tillbaka spanska arbetare, som förföljdes av Primo de Riveras polis.

¹⁰ Vladimir Burtzev, liberal publicist, ägnade sig åt den revolutionära rörelsens historia och kampen mot polisprovokationerna. Avslöjade provokatörerna Azev, Harting-Landesén – och många andra. Förespråkade individuell terror mot den tsaristiska regimen. Efter tsarismens fall utvecklades han snabbt – liksom de flesta socialistrevolutionärer, hans stridskamrater – i riktning mot kontrarevolutionen. Vän och medarbetare till G. Hervé, förespråkare för interventionen i Ryssland, blev han propagandist för Denikin, Koltjak och Wrangel i Paris.

¹¹ Hela brevväxlingen mellan denne person och hans chefer är ytterst upplysande. Vi ser där hur chefen för säkerhetstjänsten i Petersburg försäkrar Krassilnikov att de ryska myndigheterna under alla omständigheter kommer att förneka hans roll i den ryska polisen; vi ser hur denna underliga ”ambassadrådgivare” – officiell titel

XIII. Kodmeddelanden.

Än en gång det ”svarta kabinettet” Men om revolutionärerna använde överenskomna koder i sina brev?

Ochranan lät då en genialisk forskare dechiffrera deras meddelanden. Och man försäkrar mig att han aldrig misslyckades. Denna enastående specialist som kallades Zybine, hade vunnit ett sådant rykte om ofelbarhet, att man behöll honom efter marsrevolutionen. Han övergick i den nya regeringens tjänst, som använde honom i kontraspionaget, tror jag.

De mest varierande chiffer tycks kunna dechiffreras. Vare sig man använder geometriska eller aritmetiska kombinationer, gör sannolikhetsberäkningar det möjligt att finna vissa spår. Men det räcker med utgångspunkten – det minsta spår – för att dechiffrera. Man säger mig, att kamrater för sin brevväxling använde sig av vissa böcker, i vilka de kom överens om att märka vissa sidor. Som god psykolog fann Zybine dessa böcker och dessa sidor. ”De chiffer som grundar sig på texter av kända författare, på modellerna i de revolutionära organisationernas handböcker eller på en vertikal uppställning av namn eller deviser” är värdelösa, skrev den f.d. polistjänstemannen E. Bakai.¹² De centrala organisationernas chiffer utlämnas oftast av provokatörer eller dechiffreras till sist efter noggrant arbete. De bästa av de vanligaste förekommande chiffren är, enligt Bakai, de som kan fås ur mindre kända tryckta texter. Zybine hade upprättat en samling skåp med kartotek, där man på ett ögonblick kunde finna namnen på Rysslands alla städer med exempelvis en St Alexandergata; namnen på alla städer med vissa skolor eller fabriker; tacknamnen på alla misstänkta personer inom tsardömet, m.m. Där fanns alfabetiska listor över studenter, matrosar, officerare, m.m. Om man i ett brev fann de till synes helt oskyldiga små orden: ”den Lille mörkhåriga” gick i kväll till Storgatan” och längre fram en fras angående en ”medicine studerande”, då räckte det att öppna några kartotek för att ta reda på om den Lille mörkhåriga redan fanns och i vilken stad med en medicinsk fakultet det fanns en Storgata. Redan tre eller fyra liknande spår medförde stor sannolikhet.

Minsta anspelning på en bestämd person i den övervakade eller beslagtagna korrespondensen sattes upp på kort, vars nummer hänvisade till själva texten i breven. Hela skåp är fyllda med dessa brev. Tre helt vardagliga brev från militanter som är utspridda i ett område och vilka i förbifarten nämner en fjärde, kan vara tillräckligt för att utlämna denne.

Låt oss understryka detta: övervakningen av brevväxling genom ”svarta kabinettet” – att förneka dessas existens är en strikt iakttagen polistradition, men utan dem skulle det inte finnas någon polis – är av avgörande betydelse. Misstänkta eller kända personers post övervakas först; sedan uppsnappas brev genom ett slumpartat urval, brev med texten ”var vänlig vidarebefordra till ...” eller brev där adressen förefaller vara understruken på ett överenskommet sätt. Med andra ord, brev som på ett eller annat sätt fångar uppmärksamheten. Det slumpvisa öppnandet av brev ger lika användbara upplysningar som övervakningen av kända militanters post. Dessa försöker faktiskt ofta brevväxla med stor försiktighet (även om den enda verkliga försiktigheten, som ofta är omöjlig, vore att inte ens indirekt beröra saker med samband till aktioner i brev), medan de flesta partimedlemmar – de okända – inte bryr sig om de mest grundläggande försiktighetsåtgärder.

Ochranan gjorde 3 kopior av de intressanta breven: en för Censurens ledning, en för Säkerhetstjänstens ledning och en för den lokala polisens ledning. Brevet kom fram till adressaten. I vissa fall – exempelvis när man på kemisk väg måste framkalla ett osynligt bläck

– anstiftar en utomordentligt komplicerad intrig för att omintetgöra Burtzevs undersökningar. En av den ryska säkerhetstjänstens f.d. agenter i utlandet. Jollivet, knyter kontakt med Burtzev, ger honom upplysningar och åtar sig att övervaka en för provokation misstänkt person, men i själva verket övervakar han Burtzev, om vilken han ger upplysningar till *Ochranan*. Angiveri och förräderi i högsta skolan! Man kan villa bort sig i det.

¹² Byloé, *Le Passé*, Paris, 1908.

– behöll polisen originalet och adressaten fick ett falskt brev, en perfekt imitation utförd av en specialist som var virtuos.

För att öppna breven använde man metoder, som varierade allt efter tjänstemännens uppfinningsrikedom: borttagande av klistret med ånga, avlägsnande av sigill (som man satte på plats igen) med hjälp av ett uppvärmt rakblad, etc. Oftast är kuvertets hörn inte riktigt igenklistrade: man för då in en metallpinne i öppningen, runt vilken man försiktigt rullar upp brevet, som man då lätt kan ta ut och lägga in igen utan att öppna kuvertet.

De uppsnappade breven överlämnades aldrig åt rättvisan, för att undvika att kasta något ljus – ens indirekt – över det ”svarta kabinetts” arbete. Man använde dem vid framställningen av polisrapporter.

Chifferavdelningen sysslade inte enbart med revolutionära chiffermeddelanden. Den samlade också på fotografier av stormakternas diplomatiska chiffer ...

XIV. Sammanställningen av upplysningarna. Den grafiska metoden.

Hittills har vi bara undersökt den ryska Säkerhetstjänstens observationsteknik. Dess metoder är på sätt och vis analytiska. Man spanar, man skuggar, man antecknar. Vare sig det rör sig om en organisation eller om en enskild militant, så är metoderna likadana. Efter en viss tid – som kan vara mycket kort – förfogar Säkerhetstjänsten över fyra slags uppgifter om motståndaren:

1. – de från den yttre övervakningen (skuggningen), vars resultat sammanfattas i översiktliga tablåer, som belyser hans görande och låtande, hans vanor, umgängeskrets, omgivning, m.m.;
2. – de från den hemliga byrån eller från angivare ger upplysningar om hans idéer, hans planer, hans arbete och underjordiska aktivitet;
3. – de som kan erhållas genom uppmärksam läsning av revolutionära tidningar och skrifter;
4. – de från hans brevväxling eller från en tredje persons brevväxling angående honom fullbordar bilden.

Graden av precision i de hemliga agenternas upplysningar varierade naturligtvis. Det allmänna intrycket av handlingarna är emellertid att de var ganska exakta, framför allt när det rörde sig om fast etablerade organisationer. Polisens handlingar innehåller ett detaljerat protokoll från varje underjordiskt möte, en sammanfattning av varje viktigt tal och ett exemplar av varje underjordisk skrift, t.o.m. av duplicerade skrifter.¹³

Säkerhetstjänsten har alltså en riklig dokumentation. Observations- och analysarbetet är genomfört. Enligt den vetenskapliga metoden börjar nu ett klassificerande och sammanställande arbete.

Resultaten av detta uttrycktes med den *grafiska metoden*.

Låt oss visa hur det går till. Titel: *Boris Savinkovs förbindelser*.

Denna 40 cm höga och 70 cm breda tablå sammanfattar alla registrerade uppgifter om terroristens förbindelser, på ett sätt som gör det möjligt att överblicka dem på ett ögonblick.

I mitten finns en rektangel, utformad som ett visitkort med hans namn i skönskrift. Från rektangeln utstrålar linjer som förbinder den med små färgade cirklar. Ofta utgör dessa i sin tur mittpunkter, från vilka andra linjer strålar ut och förbinder dem med andra cirklar. Och så

¹³ Handlingarna från övervakningen av de socialdemokratiska organisationerna utgör 250 tjocka volymer, enbart för året 1912.

vidare. En människas förbindelser, även de indirekta, kan på detta sätt uppfattas genast, oberoende av antalet medvetna eller omedvetna mellanlänkar, som förbinder honom med en given person. I tablån över Savinkovs förbindelser representerar de röda cirklarna hans ”kamp”förbindelser. De är uppdelade i tre grupper på nio, åtta och sex personer, som alla anges med namn och täcknamn. De gröna cirklarna representerar personer med vilka han är eller har varit i direkt, politisk eller annan kontakt. Det finns 37 sådana. De gula cirklarna är hans släktingar (9) och de bruna cirklarna visar personer som har kontakt med hans vänner och bekanta ... Allt detta i Petrograd. Andra tecken visar hans förbindelser i Kiev. Vi kan exempelvis läsa: B.S. känner Varvara Eduardova Varchovskaja, som i sin tur känner 12 personer i Petrograd (namn, förnamn, etc.) och 5 i Kiev. B.S. känner kanske inte alls dessa 12 respektive 5 personer. Polisen känner alltså till hans omgivningar bättre än han själv!

Om det gäller en organisation? Låt oss ta ett på minuten översiktligt utkast till en rad tablåer över en socialistrevolutionär organisation i Vilnaguvernementet. Röda cirklar bildar här och där ett slags stjärnbilder. Mellan dem går besynnerligt tilltrasslade linjer. Vi läser: Vilna. En röd cirkel: Ivanov, kallad ”den Gamle”, gata, nummer, yrke. En rak linje förbinder honom med Pavel (samma uppgifter) och tidsangivelser visar oss att Ivanov besökte Pavel den 23 februari (kl. 4 till 5), den 27 (kl. 9 på kvällen) och den 28 (kl. 4). En annan rak linje förbinder honom med Marfa, som besökte honom den 27 vid middagstiden. Och så vidare. Linjerna går som steg på en gata. Denna tablå gör det möjligt att timme för timme följa en organisations aktivitet.

XV. Antropometri. Signalement. Och likvidering

Vi skall här nämna ett annat, mycket användbart hjälpmedel, som Säkerhetstjänsten förfogar över: antropometri (en metod som utvecklades av Bertillon), en mycket värdefull metod för juridisk identifiering. Varje arresterad person undersökes antropometriskt, dvs. fotograferas flera gånger, framifrån, från sidan, stående och sittande; han mätes med hjälp av precisionsinstrument (skallens, armarnas, fötternas och händernas form och dimensioner, m.m.). Han undersökes av specialister som sätter upp ett vetenskapligt signalement (näsans och öronens form, ögonfärg, ärr och särskilda kroppsliga kännetecken). Man tar hans fingeravtryck; en undersökning av de obetydliga mönstren i huden kan vara tillräcklig för att med nästan fullständig säkerhet fastställa hans identitet, med ledning av fingeravtryck på ett glas eller ett dörrhandtag. I alla juridiska undersökningar bidrar antropometriska kartotek, klassificerade efter karakteristiska tecken, med sin del av upplysningarna.

Vanliga signalement kan vara lika farliga. Örats utseende, ögats färg och näsans form kan iakttas på gatan, utan att väcka uppmärksamhet. Dessa uppgifter kan vara tillräckliga för att en erfaren polis sedan skall kunna identifiera mannen, trots att denna kan ha lyckats förändra sitt utseende. Ett vetenskapligt signalement kan telegraferas med hjälp av några få överenskomna bokstäver.

... De viktigaste militanterna är nu välkända: polisen har en klar bild av den givna organisationen i dess helhet. Det återstår nu att göra en klar sammanställning. Gör något vackert och ändamålsenligt! Och man gör det. Det blir färglagda, laverade teckningar, lika omsorgsfullt utförda som arkitektarbeten i konstfull skönskrift. Där finns förklarande text till tecknen. Och det är ett *schema över det socialistrevolutionära partiets organisation*, vars like inte ens detta partis centralkommittémedlemmar har; eller ett schema över det polska socialistpartiet, det judiska Bund, propagandan i Petrogradfabrikerna, etc. Alla partier och grupper studeras på ett djupgående sätt.

Men inte på ett platoniskt sätt! Vi står nu nära slutmålet. En elegant teckning visar oss ”planen för likvidering av den socialdemokratiska organisationen i Riga”. Högst upp står central-

kommittén (4 namn) och propagandaavdelningen (2 namn); därunder Rigakommittén, som står i förbindelse med 5 grupper, vilka i sin tur har 26 beroende undergrupper. Sammanlagt 76 namn ur ett trettiootal organisationer. Man behöver bara gripa alla dessa i ett slag för att förrinta hela den socialdemokratiska organisationen i Riga ...

XVI. Vetenskapligt studium av den revolutionära rörelsen

Efter utfört arbete känner upphovsmännen legitim stolthet och vill bevara minnet av sitt verk. De sammanställer ett nästan luxuöst fotografialbum över medlemmarna i den likviderade organisationen. Jag betraktar ett album ägnat åt likvideringen av den anarkistiska-kommunistiska gruppen ”Kommunarderna” genom Moskvapolisen i augusti 1910. Fyra fotografiska planscher visar gruppens utrustning och beväpning. Därefter 18 porträtt, åtföljda av biografiska notiser.

Materialet (rapporterna, handlingarna, tablåerna) som hittills använts i omedelbart praktiskt syfte, kommer för framtiden att utnyttjas i visst vetenskapligt syfte.

Varje år publicerar *Ochranan* för sina egna tjänstemän en volym, som innehåller en kortfattad men fullständig framställning av de viktigaste händelserna och en redogörelse för den aktuella situationen inom den revolutionära rörelsen.

Omfångsrika avhandlingar skrivs om den revolutionära rörelsen för att tjäna som handledning åt de unga gendarmgenerationerna. Man hittar där *varje partis* historia (dess ursprung och utveckling), en sammanfattning av dess åsikter och program, en rad illustrationer med förklarande texter som ger ett schema för dess organisering, resolutioner från de senaste mötena och notiser om dess mest kända militanter. Kort sagt, en kortfattad och fullständig monografi. Den ryska anarkistiska rörelsens historia skulle exempelvis varit mycket svår att sammanställa beroende på de kringspidda männen och grupperna, på de *oerhörda* förluster denna rörelse led under revolutionen och slutligen på dess senare sammanbrott. Men vi hade turen att hitta en utmärkt liten volym i polisarkiven, som är mycket detaljerad och innehåller en sammanfattning av denna historia. Det skulle räcka att lägga till några anmärkningar och ett kort förord, för att erbjuda allmänheten en bok av mycket stort intresse.

Om de stora partierna publicerade *Ochranan* själv noggranna arbeten, av vilka några vore värda en andra tryckning och vilka kommer att göra nytta endera dagen. *Om den judiska sionistiska rörelsen*, 156 sidor i stort format. Kort beskrivning utarbetad av Polisdepartementet. *Socialdemokratins aktivitet under kriget*, 102 sidor, liten text. *Det socialist-revolutionära partiets läge 1908*, etc. Några slumpvis utvalda titlar bland skrifterna från den kejsrerliga polisens tryckpressar.

Polisdepartementet gav också ut regelbundna informationsblad för de högre tjänstemännens bruk.

För tsarens räkning tillverkade man ett enstaka exemplar, ett slags handskrivna tidskrift som kom ut tio till femton gånger om året, där de minsta händelserna i den revolutionära rörelsen – enstaka gripanden, fruktbärande husundersökningar, repression och oroligheter – noterades. Nikolaus II visste allt. ”De svarta kabinetten” upplysningar var inte under hans värdighet. Dessa rapporter bär ofta anteckningar i hans egen handstil.

Ochranan övervakade inte bara självhärskardöms fiender. Man ansåg att det var bra att hålla ordning på sina vänner och i synnerhet att veta vad de tänkte. ”Det svarta kabinetten” studerade särskilt de höga tjänstemännens, de statliga rådgivarnas, ministrarnas, kurtisanernas och generalernas brev. De intressanta avsnitten i dessa brev ordnades efter område och datum och utgjorde vid varje halvårs slut en tjock maskinskriven volym, som endast två eller tre mäktiga personer läste. Generalskan Z skriver till prinsessan T att hon inte tycker om en viss

herr M:s utnämning till det kejserliga rådet och att man driver med minister Zx i salongerna. Allt är noterat. En minister kommenterar på sitt sätt ett lagförslag, ett dödsfall eller ett tal. Kopieras. Noteras. Under titeln ”upplysningar om den allmänna opinionen” ...

XVII. Beskyddet av tsarens person.

Beskyddet av tsarens heliga person krävde en speciell apparat. Jag har gått igenom ett trettiotal broschyrer, som ägnas åt olika sätt att förbereda Hans Kejserliga Höghets resor, till lands och sjöss, på järnväg, med bil, på landsbygden, på gatorna och i fält. Otaliga regler övervakar organiseringen av härskarens alla förflyttningar. När han under en högtidlighet skall passera genom vissa gator, går man så långt att man studerar hans färdrutt hus för hus och fönster för fönster, för att ta reda på exakt vem som bor längs vägen och vem dessa får besök av. Man gör upp planer över alla hus och gator, där kortegen skall passera. Teckningar av fasaderna med lägenheternas nummer och hyresgästernas namn underlättar orienteringen.

... Nikolaus II:s liv var ändå i terroristernas händer åtskilliga gånger. Tursamma omständigheter räddade honom. Inte *Ochranan*...

XVIII. Vad en avrättning kostar.

Vi har redan sett, att de sorgligaste mänskliga dokumenten överväger bland tsarpolisens pappersraseri. Även om det faller lite utanför ämnet, anser jag att jag bör ägna några rader åt en serie vanliga kvitton på småsummor, som fanns bifogade till en handling. När allt kommer omkring kom de av övervakningar och förräderi fyllda handlingarna alltför ofta att svälla och avslutas med dessa små papperslappar, efter ”likvideringen” av revolutionära grupper. I stället för epilog ...

De visar hur mycket en avrättning kostade för den tsaristiska rättvisan. Det är kvitton, som undertecknades av alla som – direkt eller indirekt – gav bödeln ett handtag.

Avrättningskostnader för bröderna Modat och Djavat Mustapha Ogli, dömda av militärdomstolen i Kaukasus:

Transport av de dömda från Metekfästningen till fängelset, till kuskarna	4 rubler
Andra kostnader	4 ”
För grävning och igenfyllning av två gravar (sex dödgrävare undertecknade var och en ett kvitto på två rubler)	12 ”
För resning av galgen	4 ”
För övervakning av arbetet	8 ”
Resekostnader för en präst (tur och retur)	2 ”
Till läkaren, för dödsattesten	2 ”
Bödeln	50 ”
Bödelns resekostnader	2 ”

Kort sagt, det är inte dyrt. I synnerhet prästen och läkaren är anspråkslösa. Den enes kall och den andres yrke förutsätter det, eller hur? Uppoffringar för mänsklighetens skull.

... Kanske borde vi här börja på ett nytt kapitel, som kunde kallas: *Tortyren*. Alla poliser använder faktiskt mer eller mindre ofta den medeltida ”tortyren”. I USA tillämpar man den fruktansvärda ”*tredje graden*”. I de flesta europeiska länder har tortyren blivit vanligare sedan klasskampens skärpning just efter kriget. Rumäniens *Siguranza*, Polens säkerhetstjänst, den tyska, italienska, jugoslaviska, spanska och bulgariska polisen (vi glömmer säkert några) använder sig ganska regelbundet av tortyr. Den ryska *Ochranan* gick före dem på denna väg, men med en viss moderation. Även om det finns fall, t.o.m. många, av kroppslig misshandel –

prygel – i fängelserna, så tycks den ryska polisens behandling av sina fångar före revolutionen 1905 i allmänhet ha varit mänskligare än den behandling, som arbetarmilitanter underkastas i arresterna i ett tiotal europeiska länder idag. Efter 1905 hade *Ochranan* tortyrkammare i Warszawa, Riga, Odessa och, som det tycks, i de flesta stora städerna.

XIX. Avslutning. Varför revolutionen förblir oövervinnelig.

Polisen såg allt, hörde allt, visste allt, kunde allt ... Apparatusens makt och fullkomlighet förefaller desto mer fruktansvärd, eftersom den fann oväntad hjälp i den mänskliga själens innersta avgrund.

Och likväl kunde den inte hindra något. Under ett halvt århundrade försvarade den förgäves självhärskardömet mot den för varje år allt mäktigare revolutionen.

Och dessutom vore det fel att låta sig imponeras av den kejsarliga Säkerhetstjänstens skenbart så perfekta apparat. Det fanns visserligen några intelligenta människor i toppen, några mycket yrkeskunniga tekniker. Men hela apparaten var uppbyggd kring en svärm av okunniga tjänstemän. I de bäst utförda rapporterna finner man de lustigaste överdrifter. Pengar oljade apparatusens hela maskineri; vinsten är en allvarlig, men otillräcklig drivkraft. Inget stort utträttades utan osjälviskhet. Och självhärskardömet hade inte några osjälviska försvarare.

Om vi efter sammanbrottet den 26 mars 1917 fortfarande, med hjälp av fakta ur den ryska revolutionens historia, behöver bevisa det fåfänga i Polisdepartementets ansträngningar, så kan vi plocka fram en mängd argument som detta, vilket vi lånar av f.d. polistjänstemannen E. Bakai. 1906, efter krossandet av den första revolutionen, när polischefen Trusevitj omorganiserade *Ochranan*, ”undanröjde de revolutionära organisationerna i Warszawa, i huvudsak det polska socialistpartiet,¹⁴ under samma år 20 militärer, 7 gendarmer, 56 poliser och skadade ytterligare 92 poliser; 179 myndighetsagenter försattes alltså ur stridbart skick. De förstörde dessutom 149 statliga spritbutiker. I förberedelserna för dessa aktioner deltog hundratals män, som i de flesta fall var okända av polisen”. E. Bakai noterar att provokatörerna ofta hoppade av i perioder av framgång för revolutionen, men att de kom tillbaka så snart reaktionen tog överhanden. Som korparna på slagfältet.

1917 störtade självhärskardömet samman utan att hopen av angivare, provokatörer, gendarmer, bödlar, poliser, kosacker, domare, generaler och präster kunde hejda historiens obevekliga gång. De av generalen Globatjev sammanställda *Ochranarapporterna slår fast* revolutionens annalkande och överöser tsaren med fåfänga råd. På samma sätt som den skickligaste läkare vid en dödsbädd endast kan konstatera sjukdomens framåtskridande minut för minut, såg kejsardömet allvetande poliser maktlöst hur tsarismen närmade sig avgrunden ...

Ty revolutionen var frukten av ekonomiska, psykologiska och moraliska orsaker, belägna över dem och utanför deras räckhåll. De var dömda att göra fåfängt motstånd och att till sist duka under. Ty det är de härskande klassernas eviga illusion att tro, att man kan avlägsna effekterna utan att beröra orsakerna, att man kan lagstifta mot anarkin eller syndikalismen (som i Frankrike och USA), mot socialismen (som Bismarck gjorde i Tyskland) och mot kommunismen som man försöker göra lite varstans idag. En gammal historisk erfarenhet. Det romerska kejsarriket förföljde också det förgäves de kristna. Katolicismen täckte Europa med bål utan att lyckas besegra Kätteriet, Livet.

Den ryska polisen var i verkligheten passerad. Den överväldigande delen av befolkningens instinktiva eller medvetna sympati gick till den gamla regimens fiender. Deras ständiga martyrskap gjorde några till anhängare och de flesta till beundrare. Propagandisternas apostoliska liv, som avstod från välfärd och trygghet och gick i fängelse, i sibirisk exil och

¹⁴ Sedermera patriotiskt regerings- och polisparti. Pilsudskis parti.

t.o.m. i döden för att skänka de olyckliga ett nytt evangelium, utövade ett oemotståndligt inflytande på detta gamla kristna folk. De var ”jordens salt”: de bästa, de ensamma bärarna av ett stort hopp, och därför var de förföljda.

De har alltså den moraliska styrkan, som kommer ur idéer och känslor. Självhärskardömet var inte längre en levande princip. Ingen trodde på dess nödvändighet. Det hade inga ideologer. Till och med religionen fördömde genom sina mest uppriktiga tänkare en regim, som inte längre vilade på annat än systematiskt bruk av våld. Det moderna Rysslands största kristna, duchoborer och tolstojaner, var anarkister. Ett samhälle som inte längre vilar på levande idéer, vars grundläggande principer är döda, kan emellertid på sin höjd hålla sig upprätt en tid genom tröghetens kraft.

Men under den gamla regimens sista år hade nya –omstörtande – idéer nått en styrka, som var utan motvikt i det ryska samhället. Alla som tänkte och handlade i arbetarklassen, i småbourgeoisien, i armén och flottan, i de fria yrkena, var revolutionära, dvs. ”socialistiska” på ett eller annat sätt. Det fanns inte någon tillfredsställd medelbourgeoisie som i de västeuropeiska länderna. Den gamla regimen försvarades i verkligheten bara av det högre prästerskapet, hovadeln, finanserna och några politiker, alltså av en obetydlig aristokrati. De revolutionära idéerna fann alltså gynnsam jordmån överallt. Adeln och borgarklassen skänkte länge blomman av sina unga generationer till revolutionen. När en militant gömde sig, mötte han ofta spontan, osjälvisk och hängiven hjälp. När man arresterade en militant, hände det allt oftare att soldaterna som skulle bevaka honom sympatiserade med honom och bland fångvaktarna fanns det nästan ”kamrater”. Med resultatet att det i de flesta fångelser var lätt att i hemlighet brevväxla med yttervärlden. Dessa sympatier underlättade också flykterna. Gersjuni som var dödsdömd och skickades från fängelse till fängelse, mötte gendarmer som var ”vänner”. I sin kamp mot provokationen fann Burtzev tidigare värdefull hjälp hos en hög tjänsteman i Inrikesdepartementet, en tillfälligtvis hederlig karl, Lopukin, och hos en gammal polis, Bakai. Jag kände en revolutionär, som var fångvaktare i ett fängelse; ”fångvaktare” som omvändes av fångarna var för övrigt inte sällsynta fall ... Vad gäller tillståndet bland befolkningens mest eftersatta element – i revolutionärt avseende – är dessa fakta symptomatiska.

Och detta är bara synliga, ytliga orsaker. Under dem finns djupare orsaker. Idéernas makt, moralens styrka, revolutionärernas organisation och anda var bara resultaten av en ekonomisk situation, vars utveckling gick mot revolutionen. Det ryska självhärskardömet förkroppsligade makten hos en aristokrati av stora jordägare och en finansoligarki, som var underkastad utländskt inflytande, vilket dessutom besvärades av de för borgarklassens framåtskridande föga gynnsamma inrättningarna. Få till antalet, utan politiskt inflytande och missnöjda skänkte städernas medelklass sina barn – skolungdomar och intellektuella – till revolutionen, till en liberal revolution naturligtvis. De såg inte bonden och arbetaren, som kom på andra sidan. Industri-, handels- och finansbourgeoisien var missnöjd och ville ha en konstitutionell monarki av engelsk typ, där makten naturligtvis skulle tillfalla dem. Nedtyngda av skatter, plågade av periodisk svält i fredstid, vid tiden för det stora välståndet i Europa, demoraliserade av vorkamonopolet, brutalt utsugna av prästen, polisen, byråkraten och jordägaren, mottog landsbygdens massor sedan mer än ett halvt århundrade de utstötta revolutionärernas appeller med hänförelse: ”Lägg beslag på jorden, bonde!”. Och eftersom de gav armén det överväldigande flertalet av dess fotfolk, kanonmaten i Lyaoyang och Mukden liksom alla upprorens slaktare, så jäste det av bitterhet i den av de underjordiska partiernas militära organisationer bearbetade armén, i den av krigsdomstolarna och ”knytnävsrätten” i schack hållna armén. En ännu ung arbetarklass, som växte lika snabbt som den kapitalistiska industrin utvecklades, som var berövad den grundläggande rätten att tala sitt eget språk (tanke-, församlings- och pressfrihet var okända ting för den gamla ryska regimen); en arbetarklass som var okunnig om den parlamentariska demokratins snaror, som levde i

jordhål, hade låga löner och var underkastad polisernas godtycke, som alltså stod inför klasskampens nakna verklighet, blev för varje dag allt klarare medveten om sina intressen. Trettio främmande nationaliteter som besegrats av tsardömet, som berövats den grundläggande rätten att tala sina egna språk och möjligheten att skapa en nationell kultur, förryskades med knutpiskan och hölls kvar under oket enbart genom ständig repression. I Polen, Finland, de baltiska länderna och Kaukasus mognade nationella revolutioner, som var redo att förena sig med bonderevolutionen, med arbetarupproret, med den borgerliga revolutionen ... Judefrågan fanns överallt.

På maktens tinnar satt en degenererad dynasti, omgiven av idioter. Frisören Filip vårdade ömt den blivande tronföljarens vacklande hälsa med hypnos. Rasputin tillsatte och avsatte ministrar i ett särskilt kabinett. Generalerna bestal armén, de höga ämbetsmännen plundrade staten. Mellan denna statsmakt och nationen fanns en oräknelig byråkrati, som framför allt levde på mutor.

Bland massorna fanns de stora, disciplinerade och ständigt aktiva revolutionära organisationerna, som åtnjöt lång erfarenhet och en glänsande traditions prestige och stöd.

... Detta var de djupa krafter, som arbetade för revolutionen. Och mot dem sträckte *Ochranan* ut sina kläna taggtrådsfingrar i det dåraktiga hoppet att kunna hejda stormfloden!

I denna beklagliga situation arbetade polisen skickligt. Låt gå för det. Den lyckades exempelvis "likvidera" den socialdemokratiska organisationen i Riga. Sjuttio arresteringar högg huvudet av rörelsen i detta område. Låt oss för ett ögonblick anta att "likvideringen" var fullständig. Ingen undgick den. Och sedan?

Först och främst gjorde man inte sjuttio arresteringar obemärkt. Var och en av militanterna stod i förbindelse med åtminstone ett tiotal personer. Lågt räknat sjuhundra personer stod alltså med en gång inför ett brutalt faktum: arresteringen av hederliga och duktiga män, vars enda brott var att eftersträva allas väl ... Rättegångarna, domarna och den enskilda tragiken detta resulterade i framkallade ett våldsamt utbrott av sympati och intresse för revolutionärerna. Om en enda av dem lyckades göra sin kraftfulla stämma hörd från de anklagades bänk, då kan man med säkerhet säga, att denna röst skulle få organisationen att återuppstå ur askan. Det var bara en fråga om tid.

Vad gör man sedan med sjuttio fängslade militanter? Man kan bara låsa in dem för ganska lång tid eller förvisa dem till Sibiriens ödemarker. Låt gå för det. I fängelset – eller i Sibirien – finner de kamrater, lärare och elever. Den påtvingade fritiden utnyttjar de till studier, till teoretisk odling av sina idéer. De lider gemensamt, blir hårda och passionerade. Förr eller senare återvänder de till samhällets liv, efter att ha flytt, benådats (tack vare generalstrejker) eller befriats efter avtjänat straff, nu som gamla revolutionärer, "illegala", mycket starkare än när de lämnade det. Inte alla, naturligtvis. Några dör på vägen: ett tragiskt, men nyttigt urval. Och minnet av de förlorade vännerna gör de överlevande oförsonliga...

Slutligen är nu likvidering aldrig riktigt fullständig. Revolutionärernas försiktighetsåtgärder räddar några. Själva provokationens intressen kräver att man lämnar kvar några personer i frihet. Och slumpen ingriper med samma resultat. De "räddade" är snart i stånd att utnyttja omgivningens gynnsamma inställning, även om de försätts i mycket besvärliga situationer ...

Repressionen grundar sig i sista hand endast på rädsla. Men är det *tillräckligt* med rädsla för att bekämpa behoven, tanken om rättvisa, intelligensen, förnuftet och idealismen, när alla revolutionära krafter uttrycker den fruktansvärda och djupa styrkan i en revolutions ekonomiska orsaker? När de räknar med hotet, glömmer reaktionärerna att de väcker mer rörelse, mer hat och mer törst efter martyrskap än verklig fruktan. De skrämmer bara de svaga: de gör de bästa förbittrade och stärker de starkastes beslutsamhet.

Och provokatörerna? ...

Vid första ögonkastet tycks de kunna förorsaka den revolutionära rörelsen fruktansvärda skador. Är det verkligen så?

Tack vare deras hjälp kan polisen visserligen mångfaldiga arresteringarna och ”likvideringarna” av grupper. Under vissa omständigheter kan de motverka de mest djupsinniga politiska planer. Rörelsen kan förlora värdefulla militanter. Provokatörerna var ofta direkta leverantörer till bödeln. Allt detta är naturligtvis fruktansvärt. Men det är inte desto mindre fortfarande sant att provokationen aldrig kan skada annat än individer eller grupper och att den är så gott som maktlös inför den revolutionära rörelsen som helhet.

Vi såg hur en provokatör tog på sig uppgiften att föra in bolsjevikisk litteratur i Ryssland (1912); hur en annan (Malinovskij) åtog sig att hålla tal skrivna av Lenin i Duman; och hur en tredje åtog sig att organisera avrättningen av Plehve. I det första fallet kan vår skurk lämna en ganska stor mängd litteratur till polisen. Men: för att inte bli avslöjad omedelbart, kan han inte lämna all litteratur, utan bara en ganska begränsad mängd. Med eller mot sin vilja bidrar han alltså till dess spridning. Om en propagandabroschyr sprids av en hemlig agent eller av en hängiven militant, så blir resultatet ändå det samma: huvudsaken är att den läses. Om avrättningen av Plehve organiserades av Azev eller av Savinkov är betydelselöst i våra ögon. Vi bryr oss inte ens om att den kanske gynnade den ena poliskamarillan i dess kamp mot den andra. Huvudsaken är att Plehve försvann och revolutionens intresse i denna affär är viktigare än *Ochranans* små föraktliga Machiavelli-kopiörs intressen. När den hemlige agenten Malinovskij gjorde Lenins stämma hörd i Duman, var det helt felaktigt av Inrikesministeriet att glädjas över sin lejda agents framgångar. Lenins ord har större betydelse för landet än en uslings röst i sig själv. Så jag tror alltså att man kan ge två definitioner av provokatören, som båda är giltiga, men av vilka den andra spelar en mycket viktigare roll:

1. Provokatören är en falsk revolutionär;
2. Provokatören är en polis, som mot sin vilja tjänar revolutionen.

Ty det måste alltid verka som om han tjänar den. Men här kan man inte låtsas. Propaganda, strid och terror, allt är *verkligt*. Man kan inte kämpa till hälften eller skenbart.

De uslingar, som hamnat i dyn på grund av ett ögonblicks feighet, märkte detta. Maxim Gorkij publicerade nyligen i sina *Inaktuella betraktelser* ett märkligt brev från en provokatör. Mannen skrev ungefär så här: Jag är medveten om min gemenhet, men jag är säker på att den inte för en sekund kan försena revolutionens seger.”

Faktum är att provokationen förgiftar kampen. Den uppmuntrar terrorismen, även om revolutionärerna skulle föredra att avstå från den. Men vad skall man göra med en förrädare? Tanken att skona honom kan inte falla någon in. I tvekampen mellan polisen och revolutionärerna lägger provokationen till ett element av intrig, lidande, hat och förakt. Är detta farligare för revolutionen än för polisen? Jag tror tvärtom. Ur en annan synvinkel har polisen och provokationen ett omedelbart intresse av att den revolutionära rörelsen, som utgör deras existensberättigande, ständigt är hotfull. Hellre än att avstå från en andra inkomstkälla, tillverkar de själva komplotter vid behov: det har hänt. Här står polisens intresse i klar motsättning till den regim, som den har i uppgift att försvara. Sådana agents verksamhet kan – om den når viss omfattning – framkalla fara för själva staten. Azev organiserade tidigare ett attentat mot tsaren, ett attentat som misslyckades endast på grund av en fullständigt slumpartad och oförutsedd omständighet (en av revolutionärerna sviktade). Azevs personliga intresse – som naturligtvis var mycket viktigare för honom än tsardömetts säkerhet – krävde just då en uppseendeväckande handling: en misstanke vilade över honom i det socialistrevolutionära partiet, vilket gjorde att hans liv svävade i fara. Å andra sidan kan man fråga sig om hans

lyckade attentat inte spelade någon Fouché i händerna. Det är möjligt. Men sådana intriger bland makthavarna vittnar bara om en regims dödskamp och bidrar inte så lite till dess fall.

Provokationer är farligast genom det misstroende den utsår bland militanterna. Så snart några förrädare avslöjats, försvinner förtroendet inom organisationerna. Detta är farligt, ty förtroendet för partiet utgör den sammanhållande kraften i varje revolutionär styrka. Anklagelser muttras först och formuleras sedan högt, men för det mesta är de omöjliga att bringa klarhet i. Resultatet av detta blir omätliga skador, i vissa avseenden allvarligare än de skador, som förorsakas av den verkliga provokationen. Må vi inte glömma dessa upprörande händelser: Barbès anklagade den hjältemodige Blanqui – och Blanqui lyckades aldrig rentvå sig från detta ovärdiga förtal, trots sina fyrtio år i fängelse och trots sitt exemplariska och okuvliga liv. Bakunin anklagades på samma sätt. Och många mindre kända, men inte mindre berörda offer: anarkisten Girier-Lorion anklagades för provokation av den ”socialistiske” parlamentsledamoten Deloury; för att utplåna en outhärdlig misstanke skjuter han på poliserna och dör i fängelse. En annan modig anarkist i Belgien slutade nästan likadant: Hartenstein-Sokolov (rättegången i Gent, 1909), som smutskastades på ett vidrigt sätt av hela den socialistiska pressen och dog i fängelse ... Ty det är en tradition: handlingens fiender, de fega, de välmående, opportunisterna hämtar gärna sina vapen ur kloakerna! De utnyttjar misstro och smutskastning för att diskreditera revolutionärerna. De har fortfarande inte slutat.

Denna skada – misstankar och misstro bland oss själva – kan bara begränsas genom en kraftig viljeanstängning. En förutsättning för varje segerrik kamp mot den verkliga provokationen, som tjänar på varje anklagelse mot en militant, är att man aldrig anklagar någon lättvindigt och att en anklagelse mot en revolutionär alltid specificeras. Varje gång någon berörs av en sådan misstanke, bör en partijury sammanträda och uttala sig om anklagelsen eller om förtälet. Enkla regler som måste iaktas obevekligt, om man vill bevara de revolutionära organisationernas moraliska hälsa.

Och även om han kan vara farlig för individerna, får vi inte överskatta provokatörens förmåga: ty det hänger i stor utsträckning på varje militant att försvara sig själv effektivt.

I sin långa kamp mot den gamla regimens polis uppnådde de ryska revolutionärerna en mycket säker praktisk kunskap om polisens metoder. Och om polisen var mycket stark, så var revolutionärerna ändå överlägsna ... Hur perfekta de av *Ochranans* specialister uppställda tablåerna över en given organisations aktivitet än var, så kunde man i förväg vara säker på att finna luckor i dem. Jag sade, att en ”likvidering” av en grupp sällan var fullständig: ty någon undkom alltid tack vare försiktighetsåtgärderna. I den så omsorgsfullt sammanställda tablåen över B. Savinkovs förbindelser saknas vissa namn med säkerhet; och jag vet inte om det inte är de viktigaste. De ryska militanterna ansåg faktiskt att den underjordiska (illegala) verksamheten var underkastad strikta lagar. De frågade sig jämt och ständigt: ”Är detta i enlighet med konspirationens regler?”¹⁵ ”Konspirationsföreskrifterna” hade enastående teoretiker och praktiker bland självhärskardömet och kapitalets största motståndare i Ryssland. Att studera dem noga vore mycket nyttigt. Man måste studera de enklaste regler, som man inte alltid tänker på, kanske just på grund av deras enkelhet ...

Tack vare denna vetenskapliga konspiration kunde revolutionärerna leva illegalt i de stora ryska städerna i månader och år. De kunde vid behov förvandla sig till gatuförsäljare, till kuskar, till ”rika utlänningar”, till betjänter, osv. De måste alltid leva sig in i sina roller. Arbetaren Stépan Kalturin levde flera veckor som anställd arbetare i Vinterpalatset, för att kunna spränga det i luften.¹⁶ Kaljajev blev kusk, när han bevakade Plehve i Petrograd. När

¹⁵ *Konspirativno?*

¹⁶ Snickaren Stépan Kalturin grundade 1878 det *Nordliga ryska arbetarförbundet* och var en av den ryska arbetarrörelsens verkliga banbrytare. Tjugofem år före sin samtid såg han revolutionen som resultatet av en general-

Lenin och Zinovjev jagades av Kerenskijs polis, lyckades de gömma sig i Petrograd; de gick bara ut maskerade. Lenin blev fabriksarbetare.

Den illegala verksamheten skapar på lång sikt vanor och en mentalitet, som utgör den bästa garantin mot polisens metoder. Vilka genialiska poliser, vilka skickliga bedragare kan mäta sig med självsäkra, försiktiga, lugna och modiga revolutionärer, som underordnar sig ett gemensamt lösenord?

Hur perfekta metoder man än använder för att övervaka dem, kommer det ändå inte alltid att finnas någon oberäknelig faktor i deras handlingar? Kommer det inte alltid att finnas ett stort, farligt X i fiendens mest omsorgsfullt utarbetade ekvationer? Förrädare, angivare eller skarpsinniga blodhundar, vem *avslöjar* revolutionärernas samförstånd, vem mäter den revolutionära viljans makt?

När man har historiens lagar, framtiden och de ekonomiska och moraliska behov som leder till revolutionen på sin sida; när man klart vet vad man vill, vilka vapen man själv har och vilka motståndaren har; när man tagit del i illegal verksamhet; när man litar på sig själv och bara arbetar med dem man litar på; när man vet att det revolutionära arbetet kräver offer och att varje frö av hängivenhet ger hundrafaldig frukt, då är man oövervinnelig.

... Beviset för detta är att *Ochranans* tusentals handlingar, underrättelsetjänstens miljontals kort, teknikernas bästa tablåer, de lärdas verk – att hela denna storartade vapenarsenal idag befinner sig i de ryska kommunisternas händer. Under en av upprorsdagarna flydde ”snutarna” undan hopens vislingar; de som togs fast gjorde en (sista) dykning i Petrograds kanaler; de flesta av *Ochranans* tjänstemän arkebuserades;¹⁷ alla provokatörer som kunde identifieras underkastades samma behandling. Och en dag samlade vi ihop ett antal särskilt märkliga fynd ur den kejsarliga Säkerhetstjänstens hemliga arkiv till ett slags museum, för våra utländska kamraters uppbyggelse ... Vår utställning ägde rum i en av Vinterpalatsets vackraste salar. Besökarna kunde vid ett fönster mellan två malakitpelare bläddra i fängelsejournalen från Peter Pauls-fästningen, tsarens mörka fängelsehåla, över vilken de nu, på andra sidan Nevafloden, såg den röda fanan vaja.

De som såg detta vet att Revolutionen är oövervinnelig, till och med långt innan den segrat.

strejk. Anställd som snickare bland arbetarna i Vinterpalatset sov han en längre tid på en madrass, som han så sakta fyllde med dynamit ... Alexander II undkom explosionen den 5 februari 1880. Kulturin hängdes två år senare efter att han avrättat Kiev-åklagaren, Strelnikov. Han drogs till terrorismen genom polisprovokationerna, som skövlade hans arbetargrupp. Han är en mycket stor och ädel gestalt i den ryska revolutionens historia.

¹⁷ Kerenskijs demokratiska republik trodde att de kunde skonas, så några lyckades ta sig till utlandet.

2. Illegalitetens problem

1. Att inte låta sig luras.

Utan en klar syn på detta problem är kunskapen om polisens metoder och tillvägagångssätt inte av någon praktisk nytta.

Fetiseringen av legaliteten var och förblir ett av de mest kännetecknande dragen hos den klassamarbetande socialismen. Den innebär tro på möjligheten att omvandla den kapitalistiska ordningen, utan att komma i konflikt med dess privilegier. Men den är snarare ett tecken på ledarnas korruption än på en naivitet, som är oförenlig med en politikers tänkande. Installerade i ett samhälle de gör sken av att bekämpa, uppmanar de till respekt för spelreglerna. Men arbetarklassen kan inte respektera den borgerliga legaliteten annat än genom att glömma bort statens verkliga roll, demokratins bedrägliga karaktär, kort sagt: klasskampens grundläggande principer. Om arbetaren vet att staten är en samling institutioner som är avsedda att försvara de besuttnas intressen mot de egendomslösa, dvs. att bevara utsugningen av arbetet; att lagen, som alltid utfärdas av de rika mot de fattiga, tillämpas av domare som alltid hämtas ur den härskande klassen; att lagen alltid tillämpas i en strikt klassanda; att tvånget – som börjar med polismannens lugna befallning och slutar i giljotinen, efter att ha passerat genom fängelserna och tukthusen – är ett systematiskt användande av legalt våld mot de utsugna, då kan han hädanefter bara betrakta legaliteten som ett faktum, vars samtliga aspekter, fasader, fällor, konsekvenser – och även fördelar – han måste känna till; ett faktum som han ibland måste dra fördel av, men vilket aldrig får bli mer än ett rent materiellt hinder för hans klass.

Måste vi bevisa denna antiproletära karaktär av varje form av borgerlig legalitet? Kanske. I vår ojämna kamp mot den gamla världen måste vi upprepa de enklaste bevis varje dag. En summarisk uppställning av ett litet antal välkända fakta är tillräckligt. I samtliga länder har arbetarklassen till priset av utdragna strider under mer än ett halvt århundrade tvingats erövra förenings- och strejkrätten. Denna rätt bestrids fortfarande, till och med i Frankrike, vad gäller tjänstemän och arbetare i allmännyttiga företag (som om inte alla vore det!), såsom järnvägsarbetare. – I sammanstötningarna mellan kapitalet och arbetare har armén ofta ingripit mot arbetet, men *aldrig* mot kapitalet. – Inför domstolarna är de fattigas försvar så gott som omöjligt på grund av de höga advokatkostnaderna; arbetaren kan faktiskt varken väcka ett åtal eller fullfölja en rättegång. – Det överväldigande flertalet förbrytelser har sin direkta orsak i nöden och tillhör kategorin egendomsbrott; den överväldigande delen av fängelsebefolkningen består av fattiga. – Ända till krigets första dagar fanns rösträtten efter census kvar i Belgien: en enda kapitalist, präst, officerare eller advokat vägde lika tungt som två eller tre arbetare beroende på omständigheterna. När vi skriver detta är det på tal att återinföra rösträtten efter census i Italien.

Att respektera denna legalitet, det är att låta sig luras av den.

... Att förakta den vore emellertid inte mindre ödesdigert. Dess fördelar för arbetarrörelsen är desto verkligare, ju mindre man låter sig luras av den. Proletariatets organisationer måste ständigt återerövra och utvidga rätten att finnas till och att handla legalt. Vi understryker detta, eftersom den direkta motsatsen till fetiseringen av legaliteten ibland tar sig uttryck hos bra revolutionärer, som genom en sorts tendens till minsta motståndets lag i politiken – det är lättare att konspirera än att leda en massrörelse – hyser ett visst förakt för legal verksamhet. Vi anser, att arbetarna i de länder där reaktionen ännu inte segrat och krossat de unga demokratiska inrättningarna måste försvara sin legala status med händer och fötter – och i de andra länderna kämpa för att återerövra den. Till och med i Frankrike måste arbetarrörelsens legala ramar utvidgas och det kan inte ske annat än genom kamp. Förenings- och strejkrätten vägras

eller ifrågasätts fortfarande vad gäller statstjänstemännen och vissa arbetarkategorier; demonstrationsfriheten är mindre än i de anglo-saxiska länderna; arbetarnas självförsvarsgrupper har ännu inte erövrat legaliteten och gatan som i Tyskland och Österrike.

II. Erfarenheten av efterkrigstiden: Att inte låta sig överraskas.

Redan under kriget såg man hur alla de krigförande länderna ersatte de demokratiska inrättningarna med militärdiktaturen (beläringstillstånd, i praktiken upphävande av strejkrätten, uppskjutande och upplösning av riksdagar, generalernas allsmäktighet, krigskonseljens regim). Det nationella försvarets ovanliga behov gav dem en trovärdig ursäkt. Vid krigsslutet, när den röda vågen från Ryssland bröt in över Europa, då slet nästan alla kapitalistiska stater (krigförande nu också, men denna gång i klasskriget), som hotades av arbetarrörelsen, sönder sina lagbäckers nästan heliga text som små papperslappar

De baltiska staterna (Finland, Estland, Litauen, Lettland), Polen, Rumänien och Jugoslavien har stiftat brottsliga lagar mot arbetarklassen, lagar som inte lider av något demokratiskt hyckleri. Bulgarien kompletterar verkningarna av den brottsliga lagstiftningen med illegalt våld. Ungern, Italien och Spanien har nöjt sig med att avskaffa all legalitet för arbetarna och bönderna. Det mera kultiverade och bättre organiserade Tyskland har – utan att ta sin tillflykt till undantagslagar – upprättat en regim, som vi skulle vilja benämna juridisk och polisiär terror.¹ USA tillämpar på ett brutalt sätt lagarna om den ”brottsliga syndikalismen”, sabotage och ... spioneri: tusentals arbetare har fängslats genom en *lag mot spioneri*, som under kriget utfärdades mot tyska medborgare bosatta i Amerika.

I Europa återstår bara de skandinaviska länderna, England, Frankrike och några mindre länder, där arbetarrörelsen ännu åtnjuter den demokratiska legalitetens förmåner. Utan risk att motsägas av händelseutvecklingen, kan man lugnt påstå att dessa förmåner snabbt och bestämt kommer att tas tillbaka vid den första verkliga allvarliga sociala krisen. Vi kan lägga märke till tydliga tecken på detta. De engelska valen genomfördes 1924 under en antikommunistisk kampanj, i vilken det huvudsakliga slagträ utgjordes av ett förfalskat brev från Zinoviev, som man påstod var adresserat till det engelska kommunistpartiet och *uppsnappat av ett ”svart kabinet”*. – I Frankrike har det i olika omgångar varit tal om att upplösa C.G.T. Om vi minns rätt, så har denna upplösning t.o.m. avkunnats formellt. För att krossa järnvägsstrejken gick Briand på sin tid så långt, att han – illegalt – mobiliserade järnvägsarbetarna. Clémenteau tillhör inte någon avlägsen tid; och Poincaré visade under Ruhr-ockupationen en ganska stark böjelse att imitera honom.

Men om ett revolutionärt parti låter sig överraskas av ett olagligförklarande, då försvinner det. Om man däremot har förberett sig för illegaliteten, då kan man vara säker på att överleva alla repressiva åtgärder. Tre slående exempel av mycket färskt datum förtydligar denna sanning.

1. Ett stort kommunistiskt parti låter sig överraskas av olagligförklarandet:

Det jugoslaviska kommunistpartiet, ett massparti, som 1920 räknade mer än 120 000 medlemmar och 60 ledamöter i *Skuptjinar*, upplöses 1921 med hjälp av en lag om statens försvar. Dess nederlag är ögonblickligt och fullständigt. Det försvinner från den politiska scenen.²

2. Ett kommunistiskt parti överraskas bara till hälften:

Efter Mussolinis maktövertagande tvingades det italienska kommunistpartiet in i en knappast halvlegal tillvaro av den fascistiska förföljelsen. En rasande repression – 4000 arbetare arresterades under första veckan i februari 1923 – lyckas inte vid något tillfälle slå sönder

¹ Ett cirkulär från ministern Jarres rekommenderade 1924 de lokala myndigheterna att förfölja och arresteras alla revolutionära arbetarmilitanter. Man vet att ungefär 7 000 kommunister fängslades.

² Det jugoslaviska kommunistpartiet återuppbyggdes i illegaliteten. Det har idag åtskilliga tusentals medlemmar.

partiet, som tvärtom stärks och utvecklas. Dess medlemsantal ökar från omkring 10 000 1923 till nästan 30 000 i början av 1925.

3. Ett stort kommunistparti överraskas inte alls:

Efter de revolutionära förberedelserna i oktober och resningen i Hamburg upplöses det tyska kommunistpartiet i slutet av 1923 av general von Seeckt. Det fortsätter ändå sin normala tillvaro, eftersom det sedan länge försett sig med smidiga illegala organisationer. Regeringen tvingas inom kort ta tillbaka en åtgärd, vars meningslöshet framträder på ett tydligt sätt. Kommunistpartiet återvänder ur illegaliteten med nästan oförändrat medlemsantal och samlar vid valen 1924 mer än tre och en halv miljoner röster.

III. Den legala revolutionära verksamhetens begränsningar.

Legaliteten har dessutom i de mest ”avancerade” kapitalistiska demokratierna gränser, som proletariatet inte kan respektera utan att döma sig själv till nederlag. Den tillåter inte propaganda inom armén, vilket är en livsnödvändighet. Om inte åtminstone en del av armén faller ifrån, så blir det ingen segerrik revolution. Det är historiens lag. I varje borgerlig armé måste proletariatet skapa och utveckla revolutionära traditioner, ha ett nätverk av organisationer, som arbetar uthålligt och mera vaksamt än fienden. Den mest demokratiska legalitet tolererar inte heller förekomsten av aktionskommittéer just där de behövs: vid järnvägsknutpunkterna, i hamnarna, i arsenalerna och på flygplatserna. Den mest demokratiska legalitet tolererar inte kommunistisk propaganda i kolonierna, vilket bevisas av de engelska myndigheternas förföljelse av de hinduiska och egyptiska militanterna och även av det av de franska myndigheterna skapade systemet med polistrakasserier i Tunisien. Slutligen är det självklart att de internationella förbindelserna alltid kommer att underkastas Säkerhetstjänstens nyfikenhet.

Ingen hävdade med mera ihärdig fasthet än Lenin, vid det ryska bolsjevikpartiets bildande och senare vid de europeiska kommunistpartiernas bildande, nödvändigheten av en illegal revolutionär organisation. Ingen bekämpade fetiseringen av legaliteten bättre. Vid den ryska socialdemokratins 2:a kongress (Brüssel–London 1903) formulerades splittringen mellan mensjeviker och bolsjeviker särskilt tydligt på frågan om den illegala organisationen. Det skedde under diskussionen om paragraf 1 i stadgarna. Martov, som skulle komma att bli mensjevismens ledare under tjugo år, ville ge ställningen partimedlem åt vem som helst som utträttade arbete för partiet (under partiets kontroll), dvs. i verkligheten åt sympatisörer, som var särskilt talrika i internationella kretsar och vilka försökte undvika att utsätta sig för fara genom att delta i illegal verksamhet. Den omedgörlige Lenin hävdade att man, för att tillhöra partiet, måste ”delta i arbetet i en av dess (illegala) organisationer”. Denna diskussion föreföll småaktig. Men Lenin hade oerhört rätt. Man kan inte vara revolutionär till hälften eller till en tredjedel; revolutionens parti måste visserligen utnyttja all hjälp; det kan emellertid inte nöja sig med en vag, försiktig och inaktiv sympati i ord från sina medlemmar. De som inte vill riskera sin privilegierade materiella situation för arbetarklassen skall inte heller få utöva ett märkbart inflytande inom den. Inställningen till illegaliteten var för Lenin en provosten för att skilja de verkliga revolutionärerna från de ... andra.³

IV. Den privata polisen.

Ytterligare en faktor måste tas med i beräkningarna: förekomsten av en utanför lagen stående privatpolis, som kan ge borgarklassen ett utmärkt vapen.

Under världskriget gjorde sig *Action française*s underrättelsetjänst med stor framgång till leverantör åt Clemenceaus krigskonselj. Man vet att Marius Plateau stod i spetsen för A.F.:s

³ Se Lenin: *Vad bör göras?*

privata polis. En viss herr Jean Maxe – den obehärskade och svamlade redaktören för *Cahiers de l'Anti-france* (Anti-franska häften) – ägnade sig åt spioneri mot de avantgardistiska rörelserna.⁴ Det är mycket troligt att de av den italienska fascismens exempel inspirerade reaktionära organisationerna alla har egna spionage- och polistjänster.

I Tyskland samlas reaktionens huvudstyrkor i mer än halvhemliga organisationer, efter landets officiella avvärjning. Reaktionen har förstått att den underjordiska verksamheten är en värdefull tillgång, även för de av staten gynnade partierna. Det säger sig själv att alla dessa organisationer i större eller mindre utsträckning påtar sig rollen av hemlig polis gentemot proletariatet.

Det fascistiska partiet som i Italien förfogar över den statliga polisen, nöjer sig inte med det. Det har sina egna spionage- och kontraspionagetjänster; det har placerat ut sina angivare, hemliga agenter, provokatörer och poliser överallt. Och det var denna polisiära och terroristiska *maffia* som ”undanröjde” Matteoti – och många andra ...

I USA har privatpolisens deltagande i sammanstötningarna mellan kapitalet och arbetet antagit en fruktansvärd utbredning. De berömda privata detektivbyråerna förser vid behov kapitalisterna med diskreta spioner, skickliga provokatörer, pistolmän, vakter, arbetsledare och även med ”fackföreningsmilitanter”, korruperade i önskad grad. Firmorna Pinkerton, Bums och Thiele har 100 kontor och nästan 10 000 filialer; de lär sysselsätta 135 000 personer. Deras årliga inkomster uppgår till 65 miljoner dollar. De har upprättat industri-spionage, spionage i fabriker, i verkstäder, på varv, på kontor, överallt där det finns lönearbetare. De har skapat urtypen för arbetaren-spionen.⁵

Ett liknande system, avslöjat av Upton Sinclair, används i universiteten och på skolorna i den stora demokrati som lovprisades av Walt Whitman...

V. Slutsatser.

Låt oss göra en sammanfattning. Studiet av *Ochranans* apparat lärde oss att polisens omedelbara mål snarare är att lära känna än att krossa. Lära känna för att kunna krossa i rätt ögonblick, i önskad utsträckning, om inte fullständigt. Ett arbetarparti utan underjordisk organisation, ett parti som inte döljer något inför en så skicklig, mäktig och slug fiende, får mig att tänka på en vapenlös man utan skydd, hållen på kornet av en väl dold skarpskytt. Det verkligt revolutionära arbetet kan inte utföras i ett glashus. Revolutionens parti måste organiseras så

⁴ Jean Maxe har identifierats av tidskriften *Les Humbles*. Det är en herr Jean Didier, bosatt i Paris (XVIIIe). För att säga sanningen tillhör hans sammanställningar om ”den clartéistisk-judiskgermansk-bolsjevikiska (puh!) komplotten” snarare avdelningen för halvgalen litteratur än allvarligt polisarbete. Den franska borgarklassen uppskattar dem inte desto mindre.

⁵ Se S. Howard och Robert W. Dunn, ”The Labour Spy” (Arbetarspionen) i *The New Republic*, New York; och Upton Sinclairs roman, 100 %.

att det kan undandra sig fiendens övervakning *så mycket som möjligt*; så att det kan undandra honom hans viktigaste metoder *fullständigt*; så att det – i de länder som fortfarande är demokratiska – inte står utan skydd mot en högerkupp från borgarklassen eller mot en krigsförklaring;⁶ så att det hos våra kamrater kan inpränta vanor, som är anpassade efter denna nödvändighet.

⁶ Varje krig i de stora kapitalistiska länderna tenderar alltmer att utökas med ett inre krig, med ett klasskrig. Industrins mobilisering och försättandet av hela nationen i krigstillstånd nödvändiggör först ett krossande av den revolutionära arbetarrörelsen. Jag har i en serie artiklar om det kommande kriget försökt visa, att mobiliseringen kommer att innebära ett så snabbt som möjligt kvävande av det organiserade proletariatet. Endast de organisationer, partier, fackföreningar och grupper, som är beredda på det, kommer att motstå slaget. Det vore klokt att undersöka detta problem På ett grundläggande sätt.

3. Enkla råd till en militant

De stora ryska bolsjevikerna kallade sig gärna ”yrkesrevolutionärer”. Denna benämning passar fullständigt på alla verkliga arbetare för den sociala omvandlingen. Den utesluter dilettantismen, amatörmässigheten, hobbyverksamheten och effektsökeriet ur den revolutionära verksamheten; den placerar oåterkalleligen militanten i arbetets värld, där det inte är fråga om ”inställning”, om mer eller mindre intressant utnyttjande av fritiden eller om ett moraliskt och andligt behov av att uttrycka sina ”progressiva” åsikter. Hantverket (eller yrket) uppfyller den största delen av tillvaron för de som arbetar. De vet att det är en allvarlig sak och att deras dagliga bröd är beroende av den; de vet också mer eller mindre medvetet att hela samhällets liv och människornas framtid är beroende av den.

Revolutionärernas hantverk kräver lång lärotid, rent tekniska kunskaper, kärlek till uppgiften lika mycket som förståelse av saken, dess mål och medel. Om det bedrivs vid sidan av utövandet – för att överleva – av ett annat yrke, vilket ofta är fallet, så är det detta som uppfyller livet och det andra är bara ett bihang. Den ryska revolutionen kunde segra, därför att tjugofem års politisk verksamhet hade format en samling starka yrkesrevolutionärer, som var beredda att genomföra ett nästan övermänskligt verk.

Denna erfarenhet och denna sanning måste ständigt vara närvarande i varje revolutionär värd detta namn. I klasskrigets nuvarande komplicerade beskaffenhet krävs flera år av ansträngningar, prövningar, studier och medvetna förberedelser för att forma en militant. Varje arbetare som inte vill vara en obetydlig gäst i den utsugna massan, utan vill tjäna sin klass och uppleva ett högre liv genom att delta

i kampen för den sociala omvandlingen, måste anstränga sig att även han bli – inom möjligheternas gränser, hur små de än må vara – en yrkesrevolutionär ... Och i partiets, fackföreningens eller gruppens arbete måste han i synnerhet – detta sysselsätter oss idag – visa sig vara tillräckligt på sin vakt mot polisens övervakning för att kunna omintetgöra den, även om den är osynlig eller oförarglig, som den tycks vara i perioder av lugn.

De råd som följer kan hjälpa honom med detta.

De utgör visserligen ingen fullständig regelsamling för underjordisk verksamhet eller ens för revolutionär försiktighet. Man finner inget sensationellt botemedel bland dem. Det är bara grundläggande regler. Sunt förnuft vore strängt taget tillräckligt för att antyda dem. Många erfarenheter visar, tyvärr, att det inte är överflödigt att räkna upp dem.

Revolutionärernas oförsiktighet har alltid varit polisens bästa hjälp.

1. Skuggningen.

Skuggningen, basen för all övervakning, är nästan alltid lätt att omintetgöra. Varje militant måste ständigt betrakta sig som skuggad; och aldrig upphöra att av princip vidta lämpliga försiktighetsåtgärder för att förhindra skuggning. I stora städer med stark trafik och varierande transportmedel beror skuggningens framgång enbart på kamraternas brottsliga oförsiktighet.

De enklaste reglerna är: att inte gå raka vägen dit man ska; att göra en omväg genom en svagt trafikerad gata, för att kontrollera att man inte är förföljd; att återvända samma väg, om man tvekar; att byta fortskaffningsmedel i händelse av skuggning.

Det är ganska svårt att skaka av sig förföljare i en liten stad; men deras övervakning förlorar en stor del av sitt värde, genom att den blir uppenbar. Man måste bli kvitt sin förutfattade bild av den ”borgerliga agenten”. Denna har ofta ett mycket karakteristiskt utseende. Men bra detektiver kan anpassa sig till sina varierande uppgifter. Den mest vardagliga fotgängare,

arbetaren i blus, gatuförsäljaren, chauffören eller soldaten kan vara en polis. Kvinnor, ungdomar och barn kan användas i skuggningen. Vi känner till ett cirkulär från den ryska polisen, som rekommenderar användningen av skolungdomar till uppgifter, som agenterna inte kan fylla utan att bli iakttagna.

Man måste också akta sig för den besvärliga ovanan att se en angivare i varje förbipasserande.

II. Brevväxling och anteckningar.

Skriv så lite som möjligt. Bäst är att inte skriva alls. Gör inga anteckningar om ömtåliga saker: det är bättre att ibland glömma vissa saker än att skriva upp dem ... Därför bör man träna upp olika tekniker för att minnas adresser och särskilt gatunummer.

Anteckningsboken

Gör vid behov anteckningar, som är oläsliga för alla utom för dig själv. Var och en får hitta på olika sätt att förkorta, förskjuta eller kasta om siffrorna (24 i stället för 42; 1 betyder g, g betyder 1, etc.). Hitta på egna namn på gator, torg, m.m.; för att minska risken att ta fel, kan man använda associationer (rue *Lenoir* blir *Le Nègre*; rue *Lepic** ... *igelkotten* eller *knappnålen*, osv.). [* la pique = spets]

Brev

Glöm inte bort det "svarta kabinettet" vid brevväxling. Säg ett minimum av det nödvändiga, så att du blir förstörd endast av adressaten. Nämn inte någon tredje person i onödan. Om det är nödvändigt, kom ihåg att ett förnamn är bättre än ett efternamn och att en initial – särskilt en vanlig – är bättre än ett förnamn.

Variera de vanliga beteckningarna.

Undvik alla tydliga uppgifter (om ort, arbete, datum, karaktär m.m.).

Använd knep, även utan tidigare överenskommelse, som alltid bör vara mycket enkla och göra upplysningarna vardagliga. Säg exempelvis inte: "kamrat Pierre har arresterats", utan säg "farbror Peter har plötsligt blivit sjuk ..."

Tag emot breven hos en tredje person.

Göm breven väl. Betrakta inte sigill som en absolut garanti; gör dem mycket små; de stora är lättare att avlägsna.

Ett lika bra sätt är att häfta ihop brevet med baksidan på kuvertet och sedan dölja klämman med ett vackert sigill.

Glöm aldrig följande uttryck:

"Ge mig tre rader av en människas handstil och jag skall få henne hängd."

Ett axiom som alla poliser är bekanta med.

III. Det allmänna uppträdandet.

– Undvik telefoner. Inget är lättare än att avlyssna dem.

Telefonsamtal mellan två apparater på offentliga platser (kaféer, telefonkiosker, stationer) medför minst olägenheter.

Bestäm inte möten per telefon annat än i alldagliga ordalag.

Lär känna platsen väl. Studera den vid behov i förväg på en karta. Kom ihåg vilka hus, passager och offentliga ställen (stationer, muséer, kaféer, stora varuhus) som har flera utgångar.

– På ett offentligt ställe, på järnvägen, vid en privat sammankomst: tänk på möjligheterna till iakttagelser och därför även på belysningen. Försök se bra utan att synas bra. Det är förnuftigt att företrädesvis sätta sig med ryggen mot ljuset: man ser bättre och man syns mindre bra. Det är inte förnuftigt att visa sig i ett fönster.

IV. Kamrater emellan.

Ha som princip att en militant i den illegala verksamheten bara bör veta vad han måste veta; och att det ofta är farligt att veta eller känna till mer.

Ju mindre känt ett arbete är, desto säkrare är det och desto större chans till framgång har det.

Man måste vara på sin vakt mot benägenheten att ge förtroenden. *Ha förmågan att tåga*: att tåga är en plikt gentemot partiet och revolutionen.

Ha förmågan att frivilligt strunta i det som man inte bör känna till.

Det är ett fel, som kan bli allvarligt, att anförtro en partihemlighet åt sin mest intima vän eller åt den säkraste kamrat, om det inte är nödvändigt för dem att känna till den. Det är ibland också fel mot dem; ty man har ansvar för vad man vet och detta ansvar kan vara tungt.

Bli inte förolämpad eller förargad av en kamrats tystnad. Det tyder inte på brist på förtroende, utan snarare på kamratlig uppskattning och på en medvetenhet – som bör vara gemensam – om revolutionärens plikt.

V. I händelse av arrestering.

Bevara absolut ditt lugn. Låt dig varken skrämmas eller provoceras.

Svara inte på något förhör utan hjälp av en försvarare och innan du talat med denna, som bör vara en partikamrat, om det är möjligt. Eller, i brist på en sådan, utan att ha tänkt efter noga. Alla revolutionära ryska tidningar bar förr i tiden följande oföränderliga uppmaning i feta bokstäver: ”Kamrater, ge inga vittnesmål! Säg inte något!”

I princip: *Säg inte något!*

Att förklara sig är farligt; man befinner sig i händerna på skickliga yrkesmän, som kan ha nytta av minsta ord. Varje ”förklaring” ger dem värdefulla upplysningar.

Att ljuga är utomordentligt farligt: ty det är svårt att konstruera en historia utan alltför uppenbara brister. Det är nästan omöjligt att dikta ihop den utan förberedelse.

Försök inte driva med dem: styrkeförhållandet är alltför ojämnt.

Återfallsbrottslingarna brukar skriva följande kraftfulla uppmaning på fängelsets väggar, vilken även revolutionärer kan ha nytta av:

”Erkänn aldrig!”

När man nekar, neka orubbligt.

Var medveten om att motståndaren kan göra allt.¹ Bli varken överraskad eller bringad ur fattning av orden:

– ”Vi vet allt!”

¹ När Egor Sazanov kastade sin bomb under von Plehves vagn (i Petersburg 1905), dödades ministern och terroristen sårades allvarligt. På sjukhuset omgavs den skadade av skickliga polisspioner, som fick i uppgift att stenografera vartenda ord han uttalade i sin dvala. När Sazanov återfick medvetandet, förhördes han skarpt. Från fängelset skrev han till sina kamrater: ”Kom ihåg att fienden är oändligt gemen!” *Ochranans* fräckhet gick så långt att den sände falska advokater till de anklagade.

Det är aldrig sant. Det är en fräck kliché som används av alla poliser och rannsaktionsdomare mot alla anklagade. Bli inte skrämmd av det eviga hotet:

– ”Detta kommer att stå dig dyrt!”

Bekännelser, tafatta förklaringar, felsteg in i fällor, ett ögonblicks panik kan verkligen stå dig dyrt; men vilken situation den anklagade än befinner sig i, så kan den endast förbättras genom ett fast och tillknäppt försvar, bestående av en stor del tystnad och en liten del nekanden och orubbliga påståenden.

Tro dem inte – det är också ett klassiskt argument – när de försäkrar: ”Vi vet redan allt genom din kamrat den och den!”

Tro dem inte, även om de försöker bevisa det för dig. Med några skickligt sammanfogade spår är det lätt för fienden att ge sken av en fördjupad kunskap om förhållandena. Och även om den och den skulle ha ”sagt allt”, så är det inget skäl att ytterligare stärka misstankarna.

Känn inte till något alls eller så lite som möjligt om dem, om vilka du utfrågas.

Vid konfrontationer: bevara ditt lugn. Visa inte förvåning. Ännu en gång: Säg inte något.

Underteckna aldrig ett dokument utan att ha läst det noggrant och förstått det. Vägra att underteckna vid minsta tvekan.

Bli inte upprörd, om anklagelsen grundar sig på en lögn. Det är vanligt. Låt den snarare stärkas, innan du tillintetgör den. Men gör för övrigt ingenting utan hjälp av en försvarare, som bör vara en kamrat.

VI. Inför polisen och domarna.

Ge inte efter för den av borgerlig idealistisk uppfostran inpräntade böjelsen att upprätta eller återupprätta ”sanningen”.

I samhällets stridsvimmel finns ingen sanning, som är gemensam för de utsugande och de utsugna klasserna.

Det finns ingen personlig, högsta sanning – vare sig stor eller liten – som svävar över klasskriget.

För den besuttna klassen är Sanningen dess Rätt: dess rätt att utsuga, plundra och stifta lagar; dess rätt att förfölja dem som eftersträvar en bättre framtid; dess rätt att hänsynslöst slå till mot bärarna av proletarietets klassmedvetande. Den kallar användbara lögnen för sanning. Dess sociologer kallar (den av sovjeterna avskaffade) privategendomens evighet en vetenskaplig sanning. Fattigas och rikas jämlikhet inför lagen: denna motbjudande lögn kallar de legal sanning. Officiell sanning: domstolarnas opartiskhet, den ena klassens vapen mot de andra.

Deras sanning är inte vår sanning.

Militanten är inte skyldig att redovisa sina handlingar eller att visa någon respekt för en s.k. sanning inför borgarklassens domare. Tvång har fört honom inför dem. Han underkastas våld. Hans enda tanke bör vara att även här fortfarande tjäna arbetarklassen. Han kan tala för den, göra de anklagades bänk till en talarstol och den anklagade till anklagare. För arbetarklassens skull bör han kunna tiga. Eller försvara sig på ett nyttigt sätt, för att tillsammans med friheten återvinna handlingsmöjligheten.

Sanningen, den är vi bara skyldig våra bröder och kamrater, vår klass, vårt parti.

När du står inför poliserna och domarna, glöm aldrig att de är de rikas tjänare, som fått de smutsigaste uppgifterna:

att även om de är starkast, så är det ändå vi som har rätt gentemot dem;

att de slaviskt försvarar en orättvis, skadlig ordning, som dömts av historiens gång; medan vi arbetar för vår tids enda stora sak: för världens omvandling genom arbetets frigörelse.

VII. Uppfinningsrikedom.

Tillämpningen av dessa regler kräver en förmåga, som varje militant bör försöka odla: uppfinningsrikedom.

... En kamrat går in i ett bevakat hus, till en lägenhet på fjärde våningen. Han har knappt börjat gå uppför trappan, förrän tre herrar med galglignande uppsyn följer efter honom. De går åt samma håll. På andra våningen stannar kamraten, ringer på en läkares dörr och frågar efter mottagningstider. Poliserna går förbi.

En revolutionär förföljs genom en Petrogradgata och håller just på att bli fasttagen av hopen. Han vänder sig plötsligt om i en dörröppning och viftar med ett svart föremål i näven. ”Se upp för bomben!” Förföljarna ryggar tillbaka ett ögonblick. Den förföljde försvinner i korridoren: huset har två utgångar, han smiter. Bomben var bara hans hoprullade hatt!

I ett land där all kommunistisk litteratur är förbjuden, inför en bokhandlare högar av John Rockefellers memoarer: *Hur jag blev miljardär*. Från sidan 4 är texten av Lenin: *På väg mot den väpnade resningen*.

VIII. Ett sista råd.

Se upp för konspirationsmanin, för invigda och hemlighetsfulla miner. Dramatisera inte enkla saker och undvik ”konspirerande” attityder. Revolutionärens största dygd är enkelheten, föraktet för varje effektsökeri, även ”revolutionärt” – och framför allt konspiratoriskt.

4. Den revolutionära repressiörens problem

I. Kulspruta, skrivmaskin, eller ...?

– Vad tycker du om kulsprutan? Skulle du inte föredra en skrivmaskin eller en kamera?

Hederliga människor, som kallar sig sociologer, ställer ibland frågor av denna kaliber angående revolutionens verklighet.

Det finns de som lyriskt fördömer varje form av våld och diktatur, som förlitar sig på Andens ingripande – framför allt dess litterära – för att göra slut på förtrycket, nöden, förnedringen och kriget. Eftersom de i verkligheten åtnjuter en betydande komfort i det nuvarande samhället, så placerar de sig högre ”ovanför samhällets stridsvimmel”. De föredrar förvisso skrivmaskiner framför kulsprutor.

Andra förkastar formellt diktaturen, utan att förkasta våldet. Revolutionen framstår för dem som en mirakulös befrielse. De drömmer om en mänsklighet som blir fridsam och god, så snart den kastat av sig sina bojor. Trots historien, all sannolikhet, sunt förnuft och sina egna handlingar drömmer de om en total revolution, som utan tvekan inte enbart är idyllisk, men som är kort, avgörande, slutgiltig och har en strålande framtid. ”Frisk och glad” skulle man vilja säga. Så till den grad liknar denna uppfattning om den slutliga kampen den officiella myten om ”det sista kriget”, som spreds av de förbundna borgarklasserna 1914. Ingen övergångsepok; ingen proletär diktatur (”Mot alla former av diktatur!”); ingen repression efter arbetarnas seger: inga revolutionsdomstolar, ingen *tjeka!* – för guds skull ingen *tjeka!* – inga fångelser ... Rakt in i det fria kommunistiska samhället, direkt till Lyckans öar genast efter stormen. Dessa revolutionärer – våra frihetliga bröder – föredrar blomstergirlanger, röda rosor, framför kulsprutan.

En tredje typ slutligen säger att vi för tillfället måste lämna monopolet att använda kulsprutor till de besuttna klasserna, men att vi mjukt, genom övertalning, bör försöka få dem att avstå från det ... Under tiden gör sig dessa reformatorer oändligt mycket besvär för att uppnå bestämmelser mot snabbskjutande vapen på internationella konferenser ... De tycks bestå av två kategorier: de som uppriktigt föredrar förhandlingsbordet framför kulsprutan; och de som – praktiska och illusionslösa – inom sig föredrar giftgaser framför kulsprutan.

I verkligheten har ingen, förutom kanske någon vapen- och ammunitionstillverkare, någon speciell förkärlek för kulsprutan. Men kulsprutan finns. Den är verklig. När man fått mobiliseringsordern, har man valet att antingen stå *framför* detta faktum eller *bakom* det, att antingen betjäna den symboliska dödsmaskinen eller att tjänstgöra som måltavla för den. Vi förordar bestämt en tredje lösning för arbetarna: *att ta* mordredskapet och vända det mot dem, som tillverkat det. De ryska bolsjevikerna sade sedan 1915: ”Omvandla det imperialistiska kriget till ett inbördeskrig.”

Allt vad vi just har sagt om kulsprutan gäller även staten och dess tvångsapparat: fångelser, domstolar, polis och säkerhetstjänster. Revolutionen kan inte välja vapen. Den plockar på sin nedblodade arena upp de vapen som historien har skapat, de som har fallit ur den besegrade härskande klassens händer. I går behövde borgarklassen en tung tvångsapparat mot de utsugna; idag behöver arbetarna och bönderna en mäktig repressiv apparat för att krossa de exproprierade utsugarnas sista motstånd, för att hindra dem från att återta makten, för att slutligen tvinga dem till ett varaktigt uppgivande av sina privilegier. Kulsprutan försvinner inte, den byter ägare. Det är inte tal om att föredra den framför plögen ...

Låt oss emellertid undvika förenklade liknelser och analogier. Det utmärkande för kulsprutan är att den inte förändras, vilket bruk man än gör av den. Om man pluggar igen den och ställer

in den på ett museum under en skylt; om man använder den på ett oskadligt sätt i skolövningar; om den befinner sig i en granatgrop i händerna på en bonde från Beauce, som använder den till att perforera sina westfaliska bröders kroppar eller om den injagar respekt i kontrarevolutionen från porten till ett exproprierat palats, så förändras inte en skruv eller en mutter på den ...

En institution förändras emellertid alltefter männen och ännu mer, oändligt mycket mer, alltefter klasserna som utnyttjar den. Den feodala monarkins armé från tiden innan den franska revolutionen 1789 – 1793, en liten yrkesarmé – sammansatt av köpta legoknektar och tvångsrekryterade fattiga satar – under befäl av adelsmän, denna armé liknar knappast armén från tiden närmast efter den borgerliga revolutionen en nation i vapen, spontant hopsamlad vid ropet ”fosterlandet är i fara”, under befäl av gamla sergeanter och medlemmar av konventet. Lika grundläggande är skillnaden mellan den gamla ryska regimens armé, den kejsrerliga armén som storhertig Nikolaus leder till nederlag, med en officerskast, en grymt påtvingad tjänstgöring, ”knytnävsrättens” regim – och den av kommunistpartiet organiserade Röda Armén, med Trotskij som eldsjäl, med sina arbetarkommissarier, sin propaganda-avdelning, sina dagliga appeller till soldatens klassmedvetande och sina episka segrar ... Lika grundläggande, om inte mer, är skillnaden mellan den borgerliga staten, som krossades i grunden av den ryska revolutionen i oktober 1917, och den proletära staten som reser sig ur spillrorna. Vi ställer frågan om repressionens problem. Vi ser att likheten mellan den borgerliga och den proletära statens repressiva apparat är mera skenbar än verklig.

II. Erfarenheterna av två revolutioner.

I mitten av november 1917, endast några dagar efter att sovjeterna – de ensamma innehavarna av makten – vunnit en fullständig seger i resningen över hela Ryssland, började perioden med svårigheter. Att fortsätta revolutionen skulle komma att bli hundra gånger svårare än det varit att genomföra den och att gripa makten. I de stora städerna fanns inte en enda allmän inrättning, inte en enda förvaltning som fungerade. Teknikernas strejk hotade de mest tätbefolkade områdena med ousägliga katastrofer. Vatten, elektricitet och livsmedel kunde saknas var tredje dag; renhållningen fungerade inte, så man kunde vänta sig epidemier; transporterna var mer än vanskliga, försörjningen var svår. De första folkkommissarierna som tog över ministerierna fann tillbommade, tomma kontor med låsta skåp eller några fientliga och inställsamma vaktmästare, som väntade på att de nya herrarna skulle bryta upp de tomma skrivbordslådorna ... Detta sabotage från byråkratin och teknikerna, som organiserades av kapitalisterna (de ”strejkande” tjänstemännen fick understöd av en plutokratkommitté varade i tillspetsad form flera veckor och i mildrad form månader och t.o.m. år. Inbördeskriget kom emellertid igång långsamt. Den segerrika revolutionen var inte alls benägen att utgjuta blod och visade snarare ett farligt överseende med sina fiender. De monarkistiska officerarna släpptes mot löften (som exempelvis general Krasnov) eller ignorerades. De samlades snabbt i södern och bildade där de första kärnorna i arméerna under Kornilov, Alexejev, Krasnov, Denikin och Wrangel. Den unga sovjetrepublikens ädelmod skulle komma att kosta den strömmar av blod under flera år. Historikerna kommer säkert en dag att fråga sig – och de kommunistiska teoretikerna borde utan tvekan föregripa historikernas arbete – om det röda Ryssland genom en större stränghet i början, genom en diktatur som omedelbart försökte göra klassfienderna maktlösa genom allmänna säkerhetsåtgärder, även när dessa fiender föreföll vara passiva, om det röda Ryssland därigenom inte hade besparat sig en del av inbördeskrigets fasor och den dubbla vita och röda terrorn. Detta tycks ha varit Lenins tanke, ty han lade mycket tidigt stor vikt vid att bekämpa all tvekan och alla halvmesyryer i repressionen liksom på andra håll. Det var även Trotskij's uppfattning, klart formulerad i vissa drakoniska befallningar till Röda Armén och i *Kommunismen och terrorn*. – Det var Robespierres uppfattning, när han i konventet den 16 januari 1792 sade: ”Mildheten som förlskar sig med

ett tyranni är barbarisk.” – Den teoretiska slutsats vi anser oss kunna dra av den ryska erfarenheten, det är att en revolution i början varken kan vara mild eller överseende, utan att den snarare måste vara hård. I klasskriget gäller det att slå hårt och vinna avgörande segrar, så att man inte ständigt måste återerövra samma mark, med ständigt nya risker och nya offer.

Mellan oktober och december 1917 verkställde den revolutionära rättvisan bara 22 avrättningar, i de flesta fall av samhällets avskum. *Den utomordentliga kommissionen för undertryckande av kontrarevolutionen och spekulationen*, förkortat *Tjekan*, bildas den 7 december inför den inre fiendens allt djärvare tilltag. Hurdan är situationen i detta ögonblick? I stora drag: de allierades ambassader och militära beskickningar utgör ständiga konspirationshärdar. Kontrarevolutionärer av alla nyanser finner där uppmuntran, ekonomisk hjälp, vapen och politisk ledning. Fabrikerna som placerats under arbetarkontroll eller exproprierats saboterar produktionen med teknikernas hjälp. Utrustning, råvaror, lager, tillverkningshemligheter, allt som kan gömmas göms, allt som kan stjälas stjäls. Den av mensjeviker ledda transportfackföreningen och kooperationen ökar genom sitt motstånd försörjningssvårigheterna. Spekulationen ökar hungersnöden, börsjobberiet driver på inflationen. De borgerliga kadetterna (konstitutionella demokrater) konspirerar; socialistrevolutionärerna konspirerar; de populistiska socialisterna konspirerar; de mensjevikiska socialdemokraterna konspirerar; anarkisterna konspirerar; de intellektuella konspirerar; officerarna konspirerar. Varje stad har sina hemliga högkvarter med poliser och bödlar, redo att träda ut i ljuset efter den nära förestående statskuppen. Medlöparna är opålitliga. Muravjev, överbefälhavaren för Röda Armén, begår förräderi vid den tjeckoslovakiska fronten och försöker gå över till fienden. socialistrevolutionärerna förbereder mordet på Lenin och Trotskij. Uritskij och Volodarskij dödas i Petrograd. Nakhimson dödas i Jaroslavl. Tjeckoslovakernas resning; resningar i Jaroslavl, Rybinsk, Muram, Kazan ... *Förbundet för fosterlandet och friheten* intrigerar; högersocialistrevolutionärernas komplotter; vänstersocialistrevolutionärernas kupp; affären Lokhart (Storbritanniens generalkonsul har inte lika stor tur som herr Noulens). Komplotterna fortsätter under flera år. Mullvadsarbetet inifrån sammanfaller med de vita arméernas och den utländska interventionens offensiv utifrån. Taktikcentrat i Moskva, engelsmannen Paul Dux' företag och affären Tagantsev i Petrograd; Attentatet på Leontievskij-gränden i Moskva (affären med de ”underjordiska anarkisterna”); förräderierna i Krasnaja Gorka-fortet och Sémenovskij-regementet;¹ den ekonomiska kontrarevolutionen och spekulationen. De nationaliserade företagens direktörer står i själva verket kvar i de exproprierade kapitalisternas tjänst *under flera år*, ger dem goda råd, utför deras befallningar och saboterar produktionen i deras intresse. Det förekom otaliga missbruk och övergrepp av alla sorter; det ledande partiet infiltrerades av folk, som ville fiska i grumligt vatten; en del gjorde misstag, andra var korrumperade. Det fanns en slapp småborgerlig individualism i de förvirrade striderna ... Repressionen var inget problem. *Tjekan* är lika outhärlig som Röda Armén och försörjningskommisariatet.

Hundratjugo år tidigare reagerade den franska Revolutionen på nästan exakt samma sätt i liknande situationer. Revolutionärerna av år 1792 hade sitt Välfärdsutskott, revolutionsdomstolen, Fouquier-Tinville och giljotinen. Låt oss inte heller glömma bort Jourdan-coupe-tête och Carriers bedrifter i Nantes. Septemberdagarna, fredlöshetsförklaringen av emigranterna, lagen om misstänkta, jakten på motsträviga präster, Vendées avfolkning, Lyons förstörelse ... ”Vi måste döda alla inre fiender, sade Danton helt enkelt i Konventet, för att segra över de yttre fienderna.” Och som anklagad inför revolutionsdomstolen utropade ”Revolutionens minister”, anklagad för septembermassakrerna, anklagad för att ha bett om nåd: ”Vad betyder det för mig att kallas blodtörstig? Låt oss dricka blodet av mänsklighetens

¹ Jag har redogjort för dessa händelser i *Pendant la guerre civile* (Under inbördeskriget), Librairie du Travail, Paris 1921.

fiender, om det behövs ...” Vi citerar inte Marat, som de proletära revolutionärerna med viss rätt skulle kunna åberopa sig på, men Vergniaud, den store talaren i den borgerliga revolutionens moderata parti. När han i den Lagstiftande församlingen den 25 oktober 1791 krävde ett summariskt – terroristiskt – rättegångsförfarande mot emigranterna, sade Girondens tribun:

”Legala bevis! Ni bryr er alltså inte om blodet, som de kommer att kosta er! Legala bevis! Ha! Låt oss hellre förekomma katastroferna de kan åsamka oss! Låt oss äntligen vidta kraftfulla åtgärder! ...”

Genom vilken besynnerlig förvillelse upprörs 3:e Republikens borgare så våldsamt av den röda terrorn, de vars förfäder med hjälp av terrorn besegrade monarkin, adeln, feodalprästerna och den utländska interventionen?

III. Terrorn har varat i århundraden.

Vi förnekar inte att terrorn är fruktansvärd. Den dödshotade proletära revolutionen i Ryssland använde sig av den under tre år, från 1918 till 1921. Man glömmer alltför lätt att det borgerliga samhället – även förutom de revolutioner som ledde till dess uppkomst – behövde *århundraden av terror* för att födas och växa. Den kapitalistiska storegendomen uppkom under loppet av århundraden genom ett hänsynslöst tillägnande av småbrukarnas jord; manufaktur- och sedan industrikapitalet ackumulerades genom hänsynslös utsugning av de exproprierade och till lösdriveri reducerade bönderna, med hjälp av en grym lagstiftning. Detta fruktansvärda kapitel i historien förbigås under tystnad i skolböckerna och t.o.m. i de stora verken. Vi känner bara till en sammanhängande framställning, kortfattad men mästerlig, nämligen Marx' redogörelse i *Kapitalets* 24:e kapitel: *den s k ursprungliga ackumulationen: ”Mot slutet av 1400-talet och under hela 1500-talet”*, skriver Marx, ”fanns det i hela Västeuropa en grym lagstiftning mot lösdriveri. De nuvarande arbetarnas förfäder straffades först, eftersom de låtit sig förvandlas till fattiga lösdrivare.” Ett av syftena med denna mycket klara lagstiftning var att förse industrin med arbetskraft. Prygelstraff mot lösdrivarna, slaveri för alla som vägrar arbeta (förordning av Edvard VI, kung av England, 1547), märkning med glödande järn av alla som försöker fly, dödsstraff vid upprepning! Stöld straffas med döden. Enligt Thomas Morus ”avrättades 72 000 små eller stora tjuvar under Henrik VIII:s regering”, som varade tjugofyra år, mellan 1485 och 1509. England hade då tre till fyra miljoner invånare. ”Från drottning Elisabeths tid hängdes lösdrivarna i långa rader. Varje år hängdes 300 till 400.” Alla lösdrivare över 18 års ålder, som ingen ville anställa för en tid av minst två år, dödades under denna stora drottningens styre. I Frankrike ”under Ludvig XVI (förordning av den 13 juli 1777) skulle alla friska människor mellan 16 och 60 år, som inte hade medel till sitt uppehälle och inte utövade något yrke, skickas till galärerna”. I ett av sina brev, som är så uppskattade av de lärde, talar madame de Sévigné med en charmerande naturlighet om de vanliga ”hängningarna” av bönder.

Under flera århundraden var rättvisan inget annat än de besuttna klassernas praktiskt organiserade terror. Att stjäla från en rik har alltid varit ett större brott än att döda en fattig. Den av borgarnas klassintressen föreskrivna historieförfalskningen är allmänt förekommande i undervisningen i de demokratiska länderna. Såvitt vi vet, finns det ännu inte någon seriös historisk beskrivning av de sociala inrättningarna på franska till skolornas och allmänhetens förfogande. Vi måste alltså använda oss av en dokumentering angående Ryssland. Den marxistiske historikern M.N. Pokrovskij har i sitt anmärkningsvärda verk *Den ryska kulturens historia* ägnat ett kapitel på ett tjugotal sidor åt rättvisan. På 1400-talet under Ivan III tillämpades rättvisan av *bojarerna, dvorianerna* – adeln, ett privilegierat skikt av storgodsägare – och de ”goda” (dvs. snarare de *rika*) bönderna. Några ”hederliga mäns” åsikt var fullständigt tillräcklig för att rättfärdiga en dödsdom, när det gällde en fattig förstås. ”Vid slutet av 1400-

talet, skriver M.N. Pokrovskij, framstår det redan klart att denna rätts natur är undertryckandet av misstänkta element.” Misstänkta i vems ögon? I de rikas ögon. – Ett dokument från 1539 ger adelsmännen (*bojarerna*) rätten att tillämpa rättvisan, med hjälp av ”hederliga män” (rika bönder). Lagen föreskriver dödsstraff för ”rövare som tagits på bar gärning *eller ej*” och tillåter tortyr av ”dåliga män”. Efter erhållen bekännelse skall den ”skyldige” hängas; om han inte bekänner, kan man ändå fängsla honom för livet.

Förordningarna som förtydligar denna rätt medger inte att en adelsman kan dömas: rättvisan börjar inte tillämpas förrän mot bönder, köpmän och hantverkare och den blir inte sträng förrän mot de fattiga. För att övertyga sig om denna rättvisas grymhet, behöver man endast undersöka bonderevolutionernas historia – bondekriget i Tyskland och jacquerierna i Frankrike – som förebådade den kapitalistiska egendomens uppkomst. Liknande institutioner har existerat i alla länder med trälldom. Denna godsägarklassens feodala rättvisa försvann bara så småningom – och inte fullständigt – och gav plats åt den absoluta monarkins mera fullkomliga men inte mindre grymma rättvisa, som kännetecknades genom handelns växande betydelse. Ända till den borgerliga revolutionen, ända till historiens allra senaste perioder, har någon ens formell jämlikhet inför ”rättvisan” aldrig existerat mellan fattiga och rika ...

Vi kan konstatera: revolutionerna uppfinner ingenting i fråga om repression och terror. De återupplivar bara i form av extraordinära åtgärder de normer för rättvisa och lag, som under århundraden varit de besuttna klassernas vapen mot de egendomslösa klasserna ...

IV. Från Gallifet till Mussolini.

Varje gång de sociala kriserna har aktualiserat repressionens problem med en plötslig styrka, har den moderna borgarklassen inte tvekat att återvända till den mest summariska klassrättvisa, genom att behandla sina fiender som man behandlade lösdrivare på 1400-talet. Man hänger dem. 1848 sköt man ned de revolterande parisarna i förstaden Saint-Antoine i tusental, vilka bara var arbetslösa som drivits till tålmodets yttersta gräns genom skickliga provokationer. Vi får inte glömma bort dessa betydelsefulla historiska fakta. Det på förhand givna rättfärdigandet av den röda terrorn har borgarklassen två gånger skrivit in i historiens bok med rent människoblod: genom att hugga huvudet av feodalaristokratin och två kungar – Karl I av England (1649) och Ludvig XVI – i sin strävan efter makten och genom att undertrycka de proletära resningarna. Vi skall låta data och siffror tala ett ögonblick.

Pariskommunen avrättade 60 gisslan som svar på Versaillesmännens summariska avrättningar av kommunens tillfångatagna soldater. Versaillesmännen bestraffade Paris befolkning. Enligt sansade uppskattningar krävde repressionen i Paris mer än 100 000 offer. Lågt räknat tjugotusen kommunarder sköts, inte under kampen, utan *efter*. Tretusen dog i fängelserna.

Sovjetrevolutionen i Finland slogs ned 1918 av Mannerheims vitgardister i förbund med Van der Goltz' tyska ryttare. Slog den till mot några av sina fiender, innan den föll? Antagligen. Men antalet är så lågt att borgarklassen själv inte gjort någon affär av det. I detta land med 3 500 000 invånare, där proletariatet inte är dominerande, arkebuserades 11 000 arbetare av ordningens män och mer än 70.000 internerades i koncentrationsläger.

Den ungerska Sovjetrepubliken (1919) bildades nästan utan blodsutgjutelse, tack vare greve Karolyis (borgerliga) regerings spontana avgång. När folkkommisarierna i Budapest bedömde situationen som hopplös, avgick de i sin tur och överlämnade makten åt socialdemokraterna. Trots det ständiga hotet från inre komplotter och tjeckoslovakiska och rumänska invasioner över gränserna, drabbade det ungerska proletariatets diktatur under de tre månader det varade sammanlagt endast 350 av sina fiender: i detta antal ingår de kontrarevolutionärer, som föll med vapen i händerna under lokala uppror. Horthys

officersband och domstolar dödade i ”repressalier” flera tusentals personer och internerade, fängslade och trakasserade tiotusentals andra ...

Münchensovjeten (1919) avrättade 12 gisslan som svar på den ”reguljära” arméns massaker på 23 röda fångar. Efter *Reichswehrs* intåg i München sköts 505 personer i staden, varav 321 utan minsta sken av rättvisa. Bland dessa fanns ett sextiotal ryssar, som gripits av en slump.

Vi har ingen säker statistik angående offren för den vita terror, som härjade i Ryssland i de områden där kontrarevolutionen och den utländska interventionen tillfälligtvis segrade. Man har emellertid uppskattat det totala antalet offer enbart för de antisemitiska pogromerna i Ukraina under general Denikin till en miljon. Den judiska befolkningen i hela städer (Fastov) mördades systematiskt.

Man har uppskattat antalet arbetare som dödades under repressionen mot arbetarresningarna i Tyskland från 1918 till 1921 till 15 000.

Vi skall här varken påminna om martyrernas namn eller om symboliska händelser. Vi försöker bara snabbt grunda några principer på fakta. Alltför många tragiska erfarenheter borde ha upplyst proletariatet om detta och fortfarande arbetar alltför många diktaturer, alltför många vita terrorregimer, för att det skall krävas några mer ingående bevis ...

Från Gallifet till Mussolini via Noske karakteriseras repressionen mot proletariatets revolutionära rörelser – även när socialdemokraterna går med på att delta i den som i Tyskland – av en mycket tydlig vilja att slå till mot de arbetande klassernas levande kraft: med andra ord, att så fullständigt som möjligt fysiskt utrota deras elit.

V. Borgerlig lag och proletär lag.

Repressionen är en av de viktigaste funktionerna hos varje politisk makt. Den revolutionära staten behöver den mer än någon annan stat, åtminstone i första skedet av sin existens. Men det förefaller som om repressionens och tvångets mekanism knappast skiljer sig i sina tre grundläggande beståndsdelar: polis, armé, domstolar och fängelser. Vi har just studerat en säkerhetspolis. Vi har trängt in i dess hemligaste och smutsigaste vrår. Och vi kunde konstatera dess maktlöshet. Vi sade, att detta vapen i den gamla regimens händer varken kunde rädda regimen eller döda revolutionen. Likväl godtar vi samma vapens avgörande effektivitet i revolutionens händer. Vapnet är bara skenbart *det samma*. Vi upprepar, att en institution undergår djupgående förvandlingar beroende på vilken klass den tjänar och vilka mål den eftersträvar.

Den ryska revolutionen krossade fullständigt den gamla regimens tvångsapparat. På de snabbt hopade ruinerna byggde den upp sin egen.

Låt oss försöka skissera de grundläggande skillnaderna mellan repressionen som den utövas av kapitalistklassen och repressionen som den utövas av den revolutionära klassen. Av de allmänna principer som framkommer ur en summarisk analys, kan vi dra en del slutsatser om polisens roll här och där.

I det borgerliga samhället utövas makten av den rika minoriteten mot den fattiga majoriteten. En regering är aldrig mer än ett verkställande organ för en finansoligarki, stödd av de privilegierade klasserna. Lagstiftningen, vars syfte är att hålla kvar alla lönearbetare – befolkningens majoritet – i lydnad, måste nödvändigtvis vara mycket komplicerad och mycket sträng. Det är nödvändigt att varje allvarligt brott mot egendomen på ett eller annat sätt medför att den skyldige undertrycks. Man hänger inte tjuvar längre; inte för att de ”humanitära principerna” är ”på frammarsch”, utan för att styrkeförhållandet mellan de besuttna och de egendomslösa klasserna liksom utvecklingen av de fattigas klassmedvetande inte längre gör det möjligt för domaren att kasta sådana utmaningar i ansiktet på nöden. Men –

vi håller oss till den franska lagstiftningen som är av genomsnittlig grymhet – kvalificerad stöld bestraffas med straffarbete; och straffarbetet utföres under sådana villkor och påspädes med sådana ”extra straff”, att den skyldiges liv helt säkert krossas. Varje straff på 5 års straffarbete innebär *det dubbla*: den frisläppte måste bo kvar i kolonin en tid som motsvarar hans vistelse i fängelset; de som dömts till 8 års straffarbete måste bo kvar i Guyana för resten av livet. Detta är den ohälsosammaste av alla franska kolonier! Förvisningen – ett ”extra” livstidsstraff, som också avtjänas i Guyana och faktiskt knappast skiljer sig från straffarbetet – drabbar framför allt återfallsbrottslingarna i icke-kvalificerade stölder. Fyra domar för stöld, bedrägeri, etc. kan medföra förvisning (fyra på varandra följande stölder av ett 100 sous-mynt skulle utgöra ett idealiskt fall; jag har bläddrat igenom tillräckligt många förvisades handlingar för att veta att det finns sådana fall) eller sju domar för lösdriveri: med andra ord, att sju gånger i rad befinna sig på Paris’ gator utan bröd och nattläger är ett brott som straffas med *livstidsstraff*. I England och i Belgien, där det finns *workhouses* (straffarbetsfängelser) och *fattighus*, är repressionen mot tiggeri och lösdriveri inte mindre hänsynslös. Ett annat exempel. Arbetsköparna behöver arbetskraft och kanonmat: lagen straffar hänsynslöst aborter.

När privategendomen och lönearbetet är upphöjt till eviga principer, finns inget effektivt botemedel för samhällets sjukdomar som brottsligheten. En permanent kamp uppstår mellan Ordningen och Brottet. ”Brottets armé, säger man, de fattigas armé, offrens armé, en armé av oansvariga, som skövlats oändligt mycket till ingen nytta. Detta faktum har ännu inte avslöjats tillräckligt kraftfullt: *Kampen mot brottsligheten är en aspekt av klasskampen*. Minst tre fjärdedelar av de som bryter mot den allmänna rätten tillhör de utsugna klasserna.

Den proletära statens strafflag tillåter vanligtvis inte dödsstraff i brottsmål (även om fysiskt undertryckande av vissa obotliga och farliga galningar ibland är den *enda* lösningen). Den tillåter inte heller livstidsstraff. Det hårdaste straffet är tio års fängelse. Frihetsberövandet – en åtgärd för samhällets säkerhet och ny uppfostran – anses där utesluta den medeltida föreställningen om straffet som ett av vedergällning påtvingat lidande. I Sovjetunionens nuvarande läge är de materiella möjligheterna naturligtvis inte i nivå med avsikterna på detta område. Uppbygget av det nya samhället – som inte kommer att ha några fängelser – påbörjas inte genom inrättandet av idealiska fängelser. Naturligtvis. Men impulsen är given, en djupgående reform har påbörjats. Liksom lagstiftarna tar domstolarna med den klaraste klasståndpunkt hänsyn till förbrytelsens sociala orsaker och till brottslingens ursprung och sociala förhållanden. Vi såg att det i Paris var ett allvarligt brott att vara utan bröd och nattläger; i Moskva är det en viktig förmildrande omständighet i samband med ett annat brott.

Att vara fattig är ofta ett brott inför den borgerliga lagen. Det är alltid en försvårande omständighet eller en anledning att förutsätta den anklagades skuld. Att vara rik –t.o.m. inom N.E.P.-periodens mycket snäva ramar, där en individuell berikning tillåts – är alltid en försvårande omständighet inför den proletära lagen.

VI. De två systemen. – Bekämpa effekterna eller gå till orsakerna?

Den stora liberala doktrinen om staten, från vilken de kapitalistiska härskarna aldrig avvikit i större utsträckning annat än i krigstid (då har de haft sin *krigskapitalism*, kännetecknad genom förstatligande av produktionen, sträng kontroll av handeln och fördelningen av produkterna /ransoneringskort/, belägringstillstånd, m.m.), förutsätter statens icke-inblandning i det ekonomiska livet. Den anknyter till Manchesterskolans politiska ekonomi, till *laissez-faire*-skolan. Den betraktar staten som framför allt de besuttna klassernas kollektiva försvarsredskap: som en krigsmaskin mot de konkurrerande nationella grupperna och som ett undertryckningsinstrument mot de utsugna. Statens administrativa funktioner reduceras till ett minimum. Det var genom inflytande från socialismen och massornas tryck som den moderna staten för inte så länge sedan påtog sig skötseln av den allmänna undervisningen. Statens

ekonomiska funktioner reduceras så långt det är möjligt till upprättandet av tulltariffer, för att skydda fabrikanterna mot utländsk konkurrens. (Arbetslagstiftningen har överallt erövrats av arbetarrörelsen.) Kort sagt, statens rättesnöre är respekt inför den kapitalistiska anarkin. Man må producera, sälja, återförsälja och spekulera, utan gränser och hänsyn till det allmänna intresset: det är bra. Konkurrens är marknadens lag. Det blir på så sätt kriserna som reglerar det ekonomiska livet; de reglerar industriledarnas missgrepp till förfång för arbetarna, den lägre medelklassen och de svagare kapitalisterna. Till och med när de stora trusterna utfärdar lagar för hela landet och i verkligheten fullständigt undertrycker konkurrensen inom stora delar av produktionen och handeln, förblir den gamla statsdoktrinen i allmänhet orörd, eftersom den är så bra anpassad till stål-, olje-, svinkötts- och sjötransportkungarnas intressen. Detta är exempelvis fallet i USA.

Vi måste göra denna uppställning av fakta som alla borde känna till, för att bättre kunna beskriva arbetar- och bondestaten, sådan den förverkligas i Sovjetunionen med nationalisering av jorden, mineraltillgångarna, transporterna, den stora industrin och utrikeshandeln. Sovjetstaten styr det ekonomiska livet. Den ingriper varje dag direkt i det ekonomiska livets väsentliga faktorer. Inom de gränser den ger åt kapitalisternas initiativ, kontrollerar och reglerar den dem och utövar ett dubbelt förmyndarskap över dem: genom lagen och genom vad vi kallar *direkt* ingripande på marknaden, krediten och produktionen. Förebyggandet av kriserna är ett av de mest kännetecknande dragen i sovjetstatens politik. Man försöker hejda kriserna så snart de första symptomen framträder. Det är inte orealistiskt att förutsätta deras fullständiga avskaffande på ett visst stadium av den sociala utvecklingen.

Medan den kapitalistiska staten i princip nöjer sig med att bekämpa de slutliga effekterna av de sociala orsaker den vägrar vidröra, angriper sovjetstaten dessa orsaker. Nöden, prostitutionen, den dåliga folkhälsan, folkgruppers degenerering och de sjunkande födelsetalen är bara effekter av djupgående ekonomiska orsaker.² Brottsligheten ökar efter varje ekonomisk kris; det kan inte vara annorlunda. Och de kapitalistiska domstolarna får fördubbla sin stränghet. För de problem som framkallas genom den kapitalistiska ekonomins normala gång – den anarkiska och irrationella ekonomin, styrd av individuell egoism och de besuttna klassernas kollektiva egoism – känner borgarklassen inte till något annat botemedel än repressionen.³ Eftersom Sovjetstaten angriper orsakerna till det onda, så har den naturligtvis mycket mindre behov av repression. Ju mer den utvecklas, ju mer effektiv, samordnad och förutseende dess ekonomiska verksamhet blir, desto mindre nödvändig blir repressionen, ända till den dag då den förnuftiga ledningen av produktionen genom det skapade välståndet avskaffar sociala sjukdomar som brottslighet – tvånget försöker endast begränsa smittan ... Man kommer att stjäla mycket mindre när ingen längre är hungrig; man kommer knappast att stjäla alls när välståndet är förverkligat för alla.

Redan idag – och vi är långt ifrån målet! – är vi övertygade om att Sovjetstaten, trots det yttre skenet, använder oändligt mycket mindre repression än någon annan stat. Tänk efter: hade en borgerlig regering i Rysslands nuvarande ekonomiska läge inte tvingats härska med hjälp av våld i mycket större utsträckning än sovjeterna? Bonden är ofta missnöjd. Han anser att

² Den franska borgarklassens ledare oroas något av de sjunkande födelsetalen. De kommissioner som upprättats för att studera orsakerna har kommit fram till slutsatsen – som är fullständigt riktig – att denna företeelse är betecknande för en stat av småkapitalister. Men vad kan lagstiftaren göra åt det? Det återstår för honom bara att rikta sina platoniska varningar till den egoistiska småkapitalisten, som bara vill ha ett barn.

³ Vi har redan tidigare på annat håll anspelat på junidagarna 1848. Vi måste beklaga glömskan som denna uppbyggliga och ärorika sida i det franska proletariatets historia har fallit i. Den 2:a Republikens borgarklass genomgick en kris, som resulterade i ökad arbetslöshet. Den fann bara en lösning på arbetslöshetens problem: utmaningar som ledde till upproret, därefter repression. Paul-Louis ger en kortfattad redogörelse för dess händelser i *Histoire du socialisme français* (Den franska socialismens historia).

skatten är för hög och att industrivarorna är för dyra. Hans missnöje tar sig ibland uttryck i handlingar, som med fog kan kallas kontrarevolutionära. Bönderna som helhet gav emellertid den militära segern åt sovjeterna – Röda Armén bestod till större delen av landsbygdsbefolkning – och de fortsätter att ge dem sitt stöd. En kapitalistisk regering som återlämnade jorden till godsägarna skulle tvingas hålla tillbaka hundra miljoner bönders raseri – och det skulle den bara kunna göra genom permanent och hänsynslös repression. Just därför föll alla de vita regimerna, som stod i det utländska finansväldets sold.

I sitt nuvarande utblottade tillstånd, efter flera års imperialistiskt krig, inbördeskrig, blockad och hungersnöd, inringad av kapitalistiska stater, utsatt för ekonomisk blockad, diplomatiska intriger och krigsförberedelser, har Sovjetunionen fortfarande stort behov av repressionen, då det fortfarande är ett befäst läger, som belägras av fienden och dessutom kämpar med övergångsperiodens inre motsättningar. Man bedrar sig oerhört, om man tror att tiden för kontrarevolutionära försök är förbi. Men vilka svårigheter den ryska revolutionen än har för närvarande och hur den än reagerar på dessa, så förändras likväl Sovjetstatens väsentliga drag inte av detta – och följaktligen inte heller repressionens roll.

VII. Ekonomiskt tvång: Genom hunger.

Man glömmer ofta bort denna andra sanning, nämligen att det sovjetiska samhället under sitt åttonde år rätteligen inte kan jämföras med det borgerliga samhället, som åtnjuter en härskartradition av åtskilliga århundraden och mer än ett århundrades politisk erfarenhet. Långt innan 1789 var det tredje ståndet, i motsats till Sieyès' ivriga försäkran, en respekterad kraft i staten. De första femtio åren av borgarklassens ekonomiska utveckling var inte desto mindre en tid av ohygglig klassdiktatur. De officiella historieförfalskarna viger med vett och vilja sanningen om 1800-talets första hälft åt glömskan. Den moderna kapitalismens väg till överflödet går över kropparna av många generationer arbetare som bodde i hålor, som slet från gryningen tills natten föll, som inte kände till några demokratiska friheter och som utlämnade åttaåriga pojks svaga muskler åt de glupska fabrikerna ... På dessa offerade generationers ryggar, kroppar, blod och svett är hela den moderna civilisationen uppbyggd. Den borgerliga vetenskapen bryr sig inte om dem. Vi måste på nytt hänvisa läsaren till Karl Marx' *Kapitalet*. Han finner där i kapitel XXIII fruktansvärda sidor om England under åren 1846 till 1866. Vi kan inte motstå frestelsen att citera några rader. En läkare som fått i uppgift att göra en officiell undersökning, säger att "t.o.m. för arbetarna i städerna förlängs arbetet, som nätt och jämt hindrar dem från att svälta ihjäl, vanligtvis utan någon gräns ... Man kan knappast säga att arbetet föder sin man". En annan undersökare slår fast att det "i London finns tjugo stora kvarter, som vart och ett bebos av ungefär 10 000 personer. Deras misär övergår allt man kan se på något annat håll i England". – "Newcastle", säger doktor Hunter, "visar hur ett av våra landsmäns bästa släkten urartat till nästan vildhet på grund av rent yttre omständigheter, bostaden och gatan. *The Standard*, en engelsk konservativ tidning, skriver den 5 april 1866 angående Londons arbetslösa: "Kom ihåg att denna befolkning lider. Den dör av hunger. De är 40 000. Och detta i vår tid, i ett av denna underbara huvudstads kvarter, just bredvid den största anhopning av rikedomar som världen någonsin skådat." – "1846 dog mer än en miljon människor av hungersnöden på Irland ... Den förorsakade inte minsta skada på landets rikedom." (K. Marx.)

Vilket fruktansvärt tvång krävdes inte för att förvandla denna fattiga befolknings blod och svett till klingande och fullödiga guineas med drottning Viktorias bild; för att de överflödiga, som genom maskinernas utveckling och kriserna dömts att dö av umbäranden, skulle finna sig i att dö utan revolter som dragdjur?

Men vi märker tydligt ett av det kapitalistiska tvångets viktigaste medel: hunger. Ett halvt århundrade skulle kunna ha kallats ekonomisk terror. Den av arbetslöshet och svältöd hotade

slavarbetaren arbetade i det industriella slaveriet, arbetade som ett djur för att inte dö av svält förrän efter en viss tid: femton år. (Vi har inga uppgifter om lönarbetarnas medellivslängd från denna tid. Vi beklagar det: de siffrorna skulle sammanfatta allt.) Det är fortfarande likadant i våra dagar: det ekonomiska tvånget – genom hungern – är det i särklass viktigaste och det i sista hand enda effektiva. Repressionen lägger bara till ett komplement, som krävs för den kapitalistiska ”ordningens” försvar mot vissa särskilt störande kategorier av offren (brottslingarna) och mot revolutionärerna.

VIII. Decimeringen. Misstag och missbruk. Kontroll.

Vi upprepar, att terrorn är fruktansvärd. I inbördeskriget gäller det livet för varje kämpande – och detta krig lämnar knappast de neutrala i fred. Arbetarklassen som gått i reaktionärernas skola, vars liv hotas av sammansvärjningarna, måste själv slå sina fiender till döds. Fängelset avskräcker inte någon. Myteriet bryter alltför lätt upp de låsta portarna, som även kan öppnas av korruptionen och konspiratorernas uppfinningsrikedom.

Ett annat behov bidrar till att utvidga terrorns härjningar i kampens höjdpunkt. Alltsedan de antika arméernas tid har decimeringen varit den klassiska metoden att hålla kvar trupperna i underkastelse. Man använde sig av den under världskriget, särskilt vid den franska fronten efter myterierna i april 1917. Detta får inte glömmas bort. Den består i att avrätta var tionde man, utan hänsyn till individuell oskuld eller skuld. Låt oss göra en historisk iakttagelse angående detta. 1871 blev kommunarderna mer än decimerade av Versaillesmännen. Vi har redan citerat den vanliga uppskattningen av det antal, som arkebuserades av Gallifet: 20 000. Men Kommunen hade bara 160 000 kämpar. Den franska borgarklassen, världens mest upplysta – Taines och Renans borgarklass! – undervisar oss med dessa siffror i klasskrigets fruktansvärda logik. En klass erkänner sig inte besegrad, en klass är inte besegrad, förrän den tillfogats en tillräckligt hög procent förluster. Låt oss anta (under revolutionens heroiska år fanns många sådana situationer i Ryssland) att en stad har 100 000 invånare, uppdelade i 70 000 proletärer (vi förenklar: proletärer och proletariatet närstående element) och 30 000 personer, som tillhör borgar- och medelklassen och är bildade och vana att betrakta sig som den lagliga härskande klassen samt har sina materiella tillgångar i behåll. Är det inte uppenbart att denna kontrarevolutionära krafts mer eller mindre organiserade motstånd inte kommer att krossas förrän den lidit tillräckligt betydande förluster, särskilt om kampen begränsas till denna stad? Och är det inte mindre farligt för revolutionen att slå alltför hårt än att inte slå tillräckligt hårt?

Borgarklassen har varit givmild med blodiga varningar åt de utsugna. Dessa vänder sig nu emot den. Historien varnar den: ju mer lidande och nöd den tillfogar de arbetande klasserna, desto häftigare motstånd kommer den att göra när räkenskaperna skall göras upp och desto dyrare kommer den att få betala.

Tjekan dömde – liksom den franska Revolutionens Revolutionsdomstol, men i allmänhet genom ett inte fullt så summariskt förfarande – klassfienden hänsynslöst, utan återvändo. Liksom revolutionsdomstolen dömde den mindre efter exakta beskyllningar och anklagelser än efter fiendens sociala ursprung, politiska inställning, mentalitet och förmåga att skada. Det gällde snarare att slå mot en klass via människorna i den än att bedöma exakt bestämda handlingar. Klassrättsvisan uppehåller sig inte vid undersökning av *individuella* fall annat än i perioder av lugn.

Misstagen, missbruken och överdrifterna förefaller oss särskilt ödesdigra gentemot de sociala skikt, som proletariatet måste försöka få över på sin sida: mellanbönderna, de lägre skikten av medelklassen, intellektuella utan förmögenhet; och även gentemot revolutionens oliktänkande män, ärliga revolutionärer som – på grund av för revolutionen mycket verklighetsfrämmande

ideologier – intog objektivt kontrarevolutionära ståndpunkter. Jag minns anarkisterna som orubbligt fortsatte sin gamla antimilitaristiska propaganda ombord på en del fartyg, medan den Röda Flottan mödosamt försvarade Kronstadt och Petrograd (1920) mot en engelsk flotteskader! Jag tänker också på de vänster-socialistrevolutionärer som 1918 gjorde sitt yttersta för att störta den vapenlösa och helt utblottade Sovjetrepubliken in i ett nytt krig mot den fortfarande starka tyska imperialismen. Den revolutionära repressionen ansträngde sig alltid och måste alltid anstränga sig att skilja mellan dessa förvirrade ”revolutionärer” och den gamla regimen män. Det är inte alltid möjligt att lyckas med detta.

Vissa överdrifter, missbruk och misstag kan inte undvikas i en social strid. Det är partiets och varje revolutionärs plikt att försöka begränsa dem. Deras betydelse är i sista hand bara beroende av följande faktorer:

1. Det existerande styrkeförhållandet och kampens grad av förbittring;
2. Verksamhetens grad av organisering; graden av effektivitet i partiets och proletariats kontroll över verksamheten;
3. Proletärernas och bondemassornas kulturella nivå.

En viss grymhet är ett resultat av kampens materiella villkor: den proletära revolutionens överfyllda fängelser tål inte en hygienisk jämförelse med borgarklassens ”bra fängelser” ... i normala tider. I belägrade städer där hunger och tyfus regerar, dör man lite oftare i fängelserna än utanför dem. Vad kan man göra åt det? – När fängelset är fyllt av proletärer och bönder, då stör denna fåfänga fråga knappast filantroperna. När de fånglade kommunarderna i Satorys läger sov under bar himmel på den gyttjiga marken i skyfall, när de inte fick resa sig upp och vakterna hade order att skjuta alla som reste sig, då skrev den stora filosofen Taine: ”Dessa eländiga har ställt sig själva utanför mänskligheten ...”

Efter maktövertagandet måste proletariatet, som är upptaget av otaliga uppgifter, lösa de viktigaste först: försörjningen, städernas organisering, det yttre och inre försvaret, inventeringen av de exproprierade egendomarnas och beslagtagnandet av rikedomarna. Det ägnar sina bästa krafter åt dessa uppgifter. Till den revolutionära repressionen återstår bara – och detta är en av orsakerna till misstagen och missbruken – andrarangens personal under ledare, som man absolut måste ta bland de säkraste och renaste männen (vilket proletariats diktatur gjorde i Ryssland – Dzerzjinskij – och i Ungern – Otto Corvin). Arbetet med revolutionens inre försvar är ofta det mest kritiska, det svåraste, det mest plågsamma och ibland det mest fruktansvärda. Några av de bästa revolutionärerna – de mest medvetna, samvetsgranna männen med ofelbar karaktär – måste ägna sig åt det.

IX. Repression och provokation.

Under vårt studium av *Ochranan* uppehöll vi oss länge vid provokationen. Denna är ingen nödvändig beståndsdel av alla polisens teknik. Polisens uppgift är att övervaka, att lära känna och att förhindra: inte att provocera, driva på och anstifta. Polisprovokationen, som är nästan obefintlig i de borgerliga staterna i deras krafts dagar, får en ökande betydelse ju mer regimen förfaller, försvagas och glider mot avgrunden. Den nuvarande situationen kan övertyga oss om detta. Provokationen är just nu praktiskt taget obefintlig inom arbetarrörelsen i Frankrike, Belgien och England, relativt välmående kapitalistiska länder. Men efter den revolutionära krisen i slutet av 1923 i Tyskland hade den lika stor omfattning där som i Ryssland efter den besegrade revolutionen 1905. Rättegången i Leipzig mot den s.k. tyska ”tjekan”, under vilken man såg Berlinpolisen göra ett nattligt inbrott hos en av de anklagade, socialisten Kurt Rosenfeld (april-mars 1925), avslöjar att den tyska Säkerhetstjänstens kulisser är mycket lika den gamla *Ochranans*. I ett annat land, Bulgarien, där reaktionen sedan snart två år kämpar mot en folklig revolution, kan vi iaktta samma fenomen, fast mycket tydligare. I Polen har

provokationen blivit reaktionens främsta vapen mot arbetarrörelsen. Vi begränsar oss till dessa exempel.

Polisprovokationen är framför allt ett vapen för – eller en sjukdom hos – sönderfallande regimer. Polisen är medveten om sin oförmåga att förebygga och förhindra och anstiftar därför initiativ, som den sedan själv krossar. Provokationen är också en spontan och grundläggande företeelse, ett resultat av demoraliseringen inom en döende polis, som är bortspolad av händelserna, som inte klarar av en övermäktig uppgift men ändå vill infria sina herrars förväntningar och rättfärdiga deras utgifter.

X. När är repressionen effektiv?

Ochranan lyckades inte förhindra självhärskardömet.

Men *Tjekan* bidrog i stor utsträckning till att förhindra Sovjetmaktens störtande.

Det ryska självhärskardömet föll faktiskt, snarare än störtades. En knuff var tillräckligt. Den gamla och murkna byggnaden störtade samman och den överväldigande majoriteten av befolkningen önskade det. Rysslands ekonomiska utveckling nödvändiggjorde revolutionen. Vad kunde Säkerhetstjänsten göra åt det? Kunde den avhjälpa intressekonflikterna som stod mot varandra, redo som den var att göra allt för att ta sig ur en situation vars enda utväg var klasskriget, industri- och finansbourgeoisien, storgodsägarna, adeln, de intellektuella, de deklasserade, proletariatet och bondemassorna? Dess verksamhet kunde bara ge den gamla regimen en begränsad frist, och detta endast under förutsättning att den sammanföll med skickliga allmänpolitiska åtgärder. Denna kedja av blinda gendarmer och provokatörer försökte hejda de anstormande vågorna mot den rännande och vacklande gamla vågbrytaren, som var redo att begrava dem under sina sammanstörtande stenar. Vilket hån!

Tjekan har inte lika löjeväckande uppgifter. I ett land som är uppdelat i vita och röda, där de röda utgör den absoluta majoriteten, söker den upp fienden, avvärpar och krossar honom. Den är bara ett vapen i majoritetens händer mot minoriteten, ett vapen bland många andra. När allt kommer omkring är den ett underordnat vapen, som bara får sin stora betydelse på grund av faran för revolutionen att träffas i huvudet av fiendens kula. Man säger att Lenin tillbringade en sömnlös natt efter makterövringen, när han skrev dekretet om exproprieringen av jorden. ”Bara vi hinner offentliggöra det, sade han. Sedan kan man försöka ta det ifrån oss!” Exproprieringen av godsägarnas egendomar försäkrade genast bolsjevikerna om hundra miljoner bönders stöd.

Repressionen är effektiv när den kompletterar effektiva allmänpolitiska åtgärder. När Kerenskij-regeringen innan Oktoberrevolutionen vägrade tillfredsställa böndernas krav, då bara ökade oron och förbittringen i byarna genom arresteringen av revolutionära agitatorer. Efter förskjutningen av de sociala styrkeförhållandena på landsbygden genom exproprieringen av godsen, ledde böndernas intressen dem till att försvara Sovjetmakten. Arresteringen av socialist-revolutionära eller monarkistiska agitatorer – av vilka somliga sökte utnyttja sin tidigare popularitet på landsbygden medan andra försökte spekulera i den religiösa känslan – undanröjde då en orsak till oro.

Repressionen är ett effektivt vapen i händerna på en viljestark klass, som är medveten om vad den vill och tjänar det stora flertalets intressen. I händerna på en urartad aristokrati, vars privilegier utgör ett hinder för samhällets ekonomiska utveckling, är den historiskt ineffektiv. Men vi döljer inte att den i avgörande perioder kan göra en stark borgarklass nästan samma tjänster som den gjorde proletariatet i inbördeskriget.

Repressionen är effektiv när den verkar i den historiska utvecklingens *egen riktning*. Den är *i sista hand* maktlös när den går mot den historiska utvecklingen.

XI. Medvetenhet om faran och medvetenhet om målet.

Vid tjugo tillfällen, både mitt under inbördeskriget och innan gripandet av makten, försökte Lenin återupprätta Marx' lära om statens försvinnande och tvångets slutliga avskaffande i det kommunistiska samhället. Ett av de skäl han anför, när han kräver att ordet *socialdemokratisk* skall ersättas med ordet *kommunistisk* i bolsjevikpartiets namn, är att "beteckningen socialdemokratisk är vetenskapligt oriktig. Demokratien är en av statens former. Men som marxister är vi mot varje stat".⁴ Vi minns också en artikel han skrev i en grym tid till 1:a maj (1920 tror vi). Det proletära partiets järnnäve bevarade ännu krigskommunismen. Den röda terrorn hade bara mildrats. Men under denna heroiska och fruktansvärda tid höll revolutionens män sina blickar lugnt fästade på målet. Otillgänglig för varje utopi, föraktfull inför drömmar, men orubbligt hängiven fullföljandet av revolutionens väsentliga mål, åkallade Lenin –den obestridlige ledaren för den första proletära staten, diktaturens "själ" – en framtid där arbetet och fördelningen av produkterna skulle styras enligt regeln "av var och en efter hans förmåga, åt var och en efter hans behov".

Den avgörande skillnaden mellan den kapitalistiska staten och den proletära staten är följande: arbetarnas stat strävar efter att avskaffa sig själv. Den avgörande skillnaden mellan den borgerliga och den proletära diktaturens tvång och repression är att det för den senare utgör ett nödvändigt vapen i händerna på en klass, som strävar efter att avskaffa allt tvång.

Vi får aldrig glömma detta. Medvetenheten om det slutliga målet är också en styrka.

I slutet av förra århundradet kunde man hänge sig åt den stora drömmen om en idyllisk social omvandling. Ädla män ägnade sig åt den och föraktade eller vanställde Marx' vetenskap. De drömde om den sociala revolutionen som den nästan smärtfria exproprieringen av en oändligt liten minoritet penningfurstar. Och varför skulle inte det storsinta proletariatet förstöra de gamla svärden och de moderna gevären och förlåta gårdagens exproprierade utsugare? De sista rika skulle lugnt dö ut som dagdrivare, omgivna av ett ironiskt förakt. Exproprieringen av kapitalismens hopsamlade skatter och den förnuftiga omorganiseringen av produktionen skulle tillförsäkra hela samhället välstånd och trygghet med en gång. Alla arbetarideologier från förkrigstiden är mer eller mindre infekterade av dessa felaktiga föreställningar. De domineras av den fullständiga myten om framåtskridandet. Men imperialistmakterna ställde upp sitt artilleri. Endast en handfull revolutionära marxister i den 2:a Internationalen uppfattade den historiska utvecklingens stora linjer. I Frankrike såg några revolutionära syndikalister klart, vad gäller frågan om det proletära våldet ...

Men kapitalismen – som tidigare utan tvekan varit orättvis och grym, men dock skapat rikedomar – har på höjdpunkten av sin historia, som började den 2 augusti 1914, blivit sin egen civilisations förstörare, sina folks utrotare. Den vetenskapliga tekniken som utvecklades rikt under ett århundrade av upptäckter och lidelsefullt arbete har i händerna på storbourgeoisien, bankdirektörer och truster vänt sig mot människan. Allt som kunde användas till att producera, till att utvidga människans makt över naturen och göra livet rikare, allt detta användes nu till att förstöra och döda med en plötsligt mångdubblad styrka. En förmiddags bombningar är tillräckligt för att förstöra en stad, frukten av sekellång kultur. En kula på 6 millimeter är tillräckligt för att stoppa den bäst organiserade hjärnas verksamhet. Vi kan inte ignorera det faktum att en ny imperialistisk världsbrand kan såra den redan skakade europeiska civilisationen till döds. Med tanke på "krigskonstens" framsteg är det rimligt att förutsäga att hela länder kan komma att avfolkas genom flygburna kemiska vapen, vars utsägliga faror fördömdes av Nationernas Förbund – som man inte kan anklaga för revolutionär demagogi! – i ett officiellt dokument 1924. Liken efter de miljontals döda 1914-

⁴ Se Victor Serge, *Lénine, 1917*, Librairie du Travail 1925.

1918 har ännu inte hunnit ruttna under de patriotiska monumenten, förrän detta hot svävar över mänskligheten. Vi måste se revolutionens hårda verklighet i ögonen och komma ihåg detta. Inbördeskrigets påtvingade offer, den oförsonliga terrorns nödvändighet, den revolutionära repressionens stränghet och de tragiska misstagens oundviklighet återfår då sina rätta proportioner. De är ett obetydligt ont jämfört med oändligt stora katastrofer. Om det inte vore överflödigt, så skulle enbart behögen vid Verdun rättfärdiga dem till fullo.

”Revolutionen eller Döden”. Dessa ord av en kämpe vid Verdun⁵ behåller fortfarande sin djupa sanningshalt. Detta kommer att vara det svåra valet i historiens kommande svarta stunder. Stunden har kommit för arbetarklassen att fullborda det hårda men hälsosamma och välgörande arbetet: revolutionen.

⁵ Raymond Lefebvre.